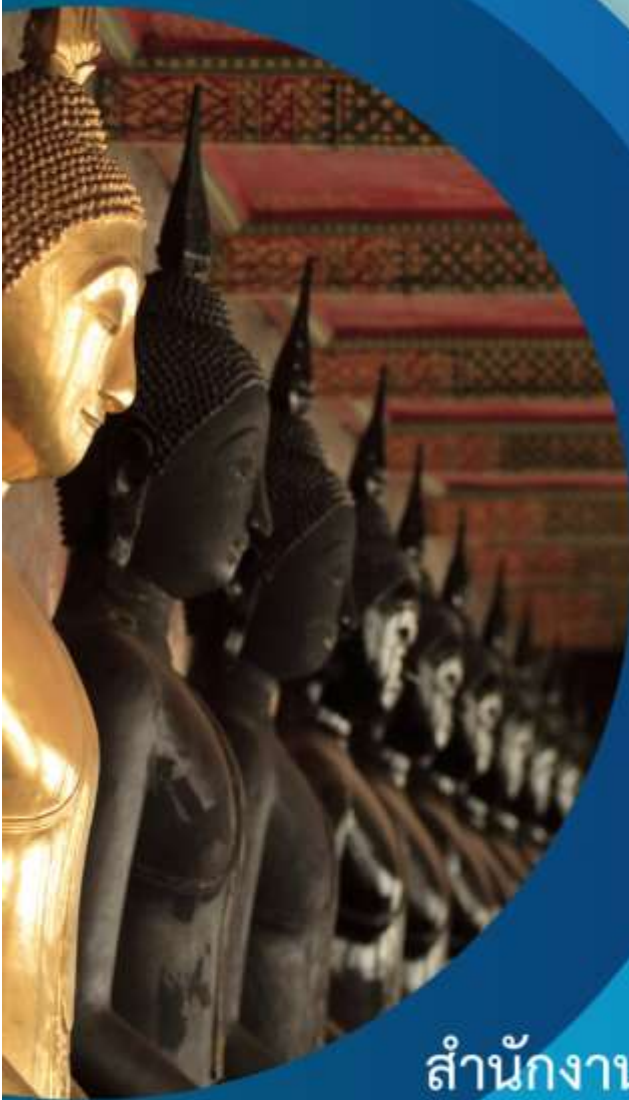

หลักสูตรสถานศึกษา
โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร
พุทธศักราช 2566
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
กระทรวงศึกษาธิการ

หลักสูตรสถานศึกษา

โรงเรียนลำปลายมาศวิทยาคาร พุทธศักราช 2566

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร

เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

.....

ตามที่โรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร ได้ประกาศใช้หลักสูตรโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566 โดยเริ่มใช้หลักสูตรดังกล่าวกับนักเรียนทุกระดับชั้นในปีการศึกษา 2567 เพื่อให้สอดคล้องรับกับนโยบายเร่งด่วนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ มีเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การสร้างวินัย การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ยึดมั่น ในสถาบันชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนการเรียนการสอนในวิชาประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง รวมถึงการสอนศีลธรรมแก่นักเรียน โรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566 สอดคล้องตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การบริหารจัดการเวลาเรียน และปรับมาตรฐานและตัวชี้วัด สอดคล้องกับคำสั่ง สพฐ. ที่ 1239/60 และประกาศ สพฐ. ลงวันที่ 8 มกราคม 2560 และสอดคล้องตามหนังสือของ สพฐ. ที่ ศธ 04010/ว1543 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2566 เรื่อง ชักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวทางการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ตัวชี้วัดระหว่างทางตัวชี้วัดปลายทาง และเกณฑ์การตัดสินผลการเรียน เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ทั้งนี้หลักสูตรโรงเรียนได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2567 จึงประกาศให้ใช้หลักสูตรโรงเรียนตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 24 เดือน มกราคม พ.ศ. 2567

ลงชื่อ

(นายอุทัย ปะทะขันธ์)

ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
โรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร

ลงชื่อ

(นายสมัย ศรีทอง)

ผู้อำนวยการโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาคาร

คำนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้พัฒนาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 และจะใช้ในโรงเรียนทั่วประเทศ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2561

โรงเรียนลำปลายพลวิทยาคาร โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในฐานะที่รับผิดชอบ จึงจัดทำ หลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) ที่มีโครงสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่น กำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสาระของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น 3 ปี การวัดผลประเมินผล โดยจัดทำสาระในรายละเอียดของหลักสูตรเป็นรายการ

การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา และการพัฒนาสาระของหลักสูตร ช่วงแรก ๆ นับว่าเป็นงานใหม่ เป็นงานยาก จนได้รับการยอมรับชมเชยเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และได้รับคำแนะนำจากโรงเรียนนาร่องภายในจังหวัดสุรินทร์ จึงได้จัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และได้นำปัญหา ข้อผิดพลาด มาวิเคราะห์ และมาพัฒนา จนได้หลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พุทธศักราช 2560) ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สมบูรณ์ในปัจจุบัน

ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมช่วยในการจัดทำเอกสารดังกล่าวให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสม สำหรับการจัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พุทธศักราช 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
โรงเรียนลำปลายพลวิทยาคาร จังหวัดสุรินทร์
2566

สารบัญ

	หน้า
ประกาศโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
ความนำ	1
วิสัยทัศน์โรงเรียน	2
พันธกิจโรงเรียน	2
เป้าประสงค์หลัก	2
สัญลักษณ์ของโรงเรียน	2
วิสัยทัศน์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร	3
พันธกิจ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร	3
เป้าหมาย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร	3
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร	3
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร	4
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)	3
- วิสัยทัศน์	3
- สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	4
- คุณลักษณะอันพึงประสงค์	4
- หลักการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4
- ทำไมต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	4
- เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	5
- สาระและมาตรฐานการเรียนรู้	5
- คุณภาพผู้เรียน	6
- โครงสร้างเวลาเรียน	7
- โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร พุทธศักราช 2566	8
- ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง	9
- โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	24
คำอธิบายรายวิชา	26
โครงสร้างรายวิชา	53
การจัดการเรียนรู้	78
การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	81
อภิธานศัพท์	83

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	106
- คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนลำปลายมาศวิทยา ปีการศึกษา 2566 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560)	

ความนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงเริ่มจากการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางฯ ศึกษาเป้าหมายในการพัฒนาคนในระดับท้องถิ่น ที่กำหนดโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แล้วจึงนำข้อมูลดังกล่าว มาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

การดำเนินงานของสถานศึกษาในการใช้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 คือ จัดทำโครงสร้างหลักสูตรของสถานศึกษา จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ครูผู้สอนจัดทำคำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และสร้างเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นการนำอุดมการณ์ จุดหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และประสบการณ์การเรียนรู้ไปสู่ผู้เรียน นักพัฒนาหลักสูตรทุกคนต่างก็ยอมรับความสำคัญของขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าขั้นตอนใด ๆ ทั้งหมด เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง หลักสูตรแม้จะสร้างไว้ดีเพียงใดก็ตาม ถ้าหากว่าการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินการโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ดีเพียงพอ ความล้มเหลวของหลักสูตรจะบังเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะฉะนั้นการนำหลักสูตรไปใช้จึงมีความสำคัญที่บุคคลผู้เกี่ยวข้องในการนำหลักสูตรไปใช้จะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดสมความมุ่งหมายทุกประการ

สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องสร้างความมั่นใจต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชนว่าผู้เรียนจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด และเกิดสมรรถนะสำคัญ ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว สถานศึกษา จะต้องออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมส่วนที่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุถึงคุณภาพตามมาตรฐาน อันเป็นความคาดหวังที่กำหนดไว้ร่วมกันในการพัฒนาเยาวชนทุกคนในชาติ นอกจากนั้นหลักสูตรยังต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนสามารถอยู่ในสังคมแวดล้อมได้อย่างมีความสุข และเกิดความรักความผูกพันในบ้านเกิดเมืองนอน มีบทบาทในการร่วมพัฒนาชุมชน

วิสัยทัศน์ (VISION)

ภายใน 2567 โรงเรียนลำปางพลศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะอาชีพ ก้าวทันเทคโนโลยี ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

พันธกิจ (MISSION)

1. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีประสิทธิภาพตามศักยภาพของผู้เรียน
2. ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงามอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมไทยดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารจัดการโรงเรียน
5. จัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
6. ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ของสถานศึกษาที่โดดเด่น
7. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21

เป้าประสงค์หลัก (GOALS)

1. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ด้วยวิธีการที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้มีคุณธรรม จริยธรรม ร่วมสืบสานวัฒนธรรมไทยและดำรงตนอยู่อย่างพอเพียง
3. ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ
4. โรงเรียนมีความเข้มแข็งและบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามระบบประกันคุณภาพภายใน
5. โรงเรียนมีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. โรงเรียนมีสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
7. โรงเรียนมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น
8. โรงเรียนมีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21

สัญลักษณ์โรงเรียน

ตราโรงเรียน

อักษรย่อ

สีประจำโรงเรียน

คำขวัญ

ปรัชญา

เอกลักษณ์

อัตลักษณ์

ล.พ.ค.

เขียว-ขาว เขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ร่มรื่น

สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ใสสะอาด

เรียนดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม นำชุมชน

นย นยติ เมธาวิ หมายถึง คนมีปัญญาอ่อนแนะนำในสิ่งที่ควรแนะนำ

เรียนดี มีจิตสาธารณะ

บริบทสะอาด บรรยากาศร่มรื่น

วิสัยทัศน์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะในความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยเพื่อไปสู่มาตรฐานสากล

พันธกิจกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ผู้เรียนมีความรู้ ควบคู่คุณธรรม ตระหนักถึงความเป็นไทย

เป้าหมายกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนตามมาตรฐานสากล
2. พัฒนารูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ของผู้ปกครองและชุมชน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. **ความสามารถในการสื่อสาร** เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. **ความสามารถในการคิด** เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. **ความสามารถในการแก้ปัญหา** เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. **ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต** เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. **ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี** เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์	2. ซื่อสัตย์สุจริต	3. มีวินัย	4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง	6. มุ่งมั่นในการทำงาน	7. รักความเป็นไทย	8. มีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนเอง

หลักการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ทำไมจึงต้องเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนา เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ใน

การดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลกทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี สุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กัน และมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย เพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่างๆไว้ ดังนี้

- ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

- หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

- เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

- ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติ จากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆในอดีต ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

- ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากร และภูมิอากาศของประเทศไทย และภูมิภาคต่างๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่างๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และดำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษา ประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมี ดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความ จำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการ เปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถ วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และ ธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูล ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการ สร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

- มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก โดยการศึกษาประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศ ในภูมิภาคต่างๆในโลก เพื่อพัฒนาแนวคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

- มีทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นนักคิดอย่างมีวิจารณญาณได้รับการพัฒนาแนวคิด และขยายประสบการณ์ เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก ได้แก่ เอเชีย ออสเตรเลีย โอเชียเนีย แอฟริกา ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ในด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความ เชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

- รู้และเข้าใจแนวคิดและวิเคราะห์เหตุการณ์ในอนาคต สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ ในการดำเนินชีวิต และวางแผนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

โครงสร้างเวลาเรียน

กลุ่มสาระการเรียนรู้/กิจกรรม	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น			ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
	ม. 1	ม. 2	ม. 3	ม. 4 – 6
● กลุ่มสาระการเรียนรู้				
ภาษาไทย	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
คณิตศาสตร์	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
วิทยาศาสตร์	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	160 (4 นก.)	160 (4 นก.)	160 (4 นก.)	320 (8 นก.)
สุขศึกษาและพลศึกษา	80 (2นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ศิลปะ	80 (2นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
การงานอาชีพและ เทคโนโลยี	80 (2นก.)	80 (2 นก.)	80 (2 นก.)	120 (3 นก.)
ภาษาต่างประเทศ	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	120 (3 นก.)	240 (6 นก.)
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	880 (22 นก.)	880 (22 นก.)	880 (22 นก.)	1,640 (41 นก.)
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	120	120	120	360
รายวิชา / กิจกรรมเพิ่มเติม	3 ปีๆ ละไม่น้อยกว่า 200 ชั่วโมง			ไม่น้อยกว่า 1,600 ชั่วโมง
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง/ปี			รวม 3 ปี ไม่น้อยกว่า 3,600 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนลำปลายล้าวิทยาคาร

ระดับชั้น	ม.1						ม.2						ม.3						ม.1-3			จำนวนหน่วยกิต ทั้งหมด
กลุ่มสาระการเรียนรู้	ภาคเรียนที่ 1		ภาคเรียนที่ 2		รวม ม.1		ภาคเรียนที่ 1		ภาคเรียนที่ 2		รวม ม.2		ภาคเรียนที่ 1		ภาคเรียนที่ 2		รวม ม.3		รวม ม.1-3			
	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	พื้นฐาน	เพิ่มเติม	รวม	
ภาษาไทย	60		60		120		60		60		120		60		60		120		360		360	9.0
คณิตศาสตร์	60		60		120		60		60		120		60		60		120		360		360	9.0
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	60		60		120		60		60		120		60		60		120		360		360	9.0
	20		20		40		20		20		40		20		20		40		120		120	3.0
สังคมศึกษา ฯ	60		60		120		60		60		120		60	20	60		120	20	360	20	380	9.5
ประวัติศาสตร์	20		20		40		20		20		40		20		20		40		120		120	3.0
วิชาด้านทุจริต		20		20		40		20		20		40		20		20		40		120	120	3.0
สุขศึกษาและพลศึกษา	40	20	40	20	80	40	40	20	40		80	20	40	20	40	20	80	40	240	100	340	8.5
ศิลปะ	40		40		80		40		40		80		40		40		80		240		240	6.0
การงานอาชีพ	20	60	20	40	40	100	20		20	20	40	20	20	20	20	40	40	60	120	180	300	7.5
ภาษาต่างประเทศ	60		60	20	120	20	60	20	60	20	120	40	60	20	60	20	120	40	360	100	460	11.5
IS								40		40		80								80	80	2.0
รวม	440	100	440	100	880	200	440	100	440	100	880	200	440	100	440	100	880	200	2640	600	3240	81.0
จำนวนหน่วยกิต	11	2.5	11	2.5	22	5	11	2.5	11	2.5	22	5	11	2.5	11	2.5	22	5	66	15	81	
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	80		80		160		80		80		160		80		80		160		480		480	
1. กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี	20		20		40		20		20		40		20		20		40		120		120	
2. กิจกรรมแนะแนว	20		20		40		20		20		40		20		20		40		120		120	
3. กิจกรรมชุมนุม	20		20		40		20		20		40		20		20		40		120		120	
4. กิจกรรมเพื่อสังคมและ สาธารณประโยชน์	20		20		40		20		20		40		20		20		40		120		120	
กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้	60		60		120		60		60		120		60		60		120		360		360	
รายชั่วโมงทั้งหมด	680		680		1360		680		680		1360		680		680		1360		4080		4080	
จำนวนชั่วโมง/สัปดาห์	34		34				34		34				34		34							

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
1	ส 1.1 ม.1/1 อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในประเทศไทย	ส 1.1 ม.1/5 อธิบายพุทธคุณและ ข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไป พัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและ ครอบครัว ส 1.1 ม.1/8 วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ส 1.1 ม.1/10 ปฏิบัติตนต่อ ศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
	ส 1.1 ม.1/2 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว	
	ส 1.1 ม.1/3 วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึง บำเพ็ญพุทธกิจหรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.1/4 วิเคราะห์และประพจน์ตนตามแบบอย่าง การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.1/6 เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือวิธีคิด แบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออกหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	
	ส 1.1 ม.1/7 สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญา ด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.1/9 วิเคราะห์เหตุผล ความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่น ๆ	
	ส 1.1 ม.1/11 วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง	
มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ		
2	ส 1.2 ม.1/1 บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ	ส 1.2 ม.1/3 ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด ส 1.2 ม.1/4 จัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง
	ส 1.2 ม.1/2 อธิบายจริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่าง ในการประพจน์ปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ	
	ส 1.2 ม.1/5 อธิบายประวัติ ความสำคัญ และปฏิบัติตน ในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข		
3	ส 2.1 ม.1/1 ปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิ ของบุคคล	ส 2.1 ม.1/3 อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัย
	ส 2.1 ม.1/2 ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ ต่อสังคมและประเทศชาติ	ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน ส 2.1 ม.1/4 แสดงออกถึง การเคารพในสิทธิเสรีภาพของ ตนเองและผู้อื่น
มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		
4	ส 2.2 ม.1/1 อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน โดยสังเขป	ส 2.2 ม.1/3 ปฏิบัติตนตาม บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง
	ส 2.2 ม.1/2 วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอัยการ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน	

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
5	ส 3.1 ม.1/1 อธิบายความหมายและความสำคัญ ของเศรษฐศาสตร์	ส 3.1 ม.1/2 วิเคราะห์ค่านิยม และพฤติกรรมบริโภคของ คนในสังคม
	ส 3.2 ม.1/3 ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์ และอุปทาน	ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจ ของชุมชนและประเทศ

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
6	ส 3.2 ม.1/2 ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ	ส 3.1 ม.1/3 อธิบายความเป็นมา หลักการและความสำคัญของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต่อสังคมไทย
มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็น ของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
7	-	ส 3.2 ม.1/1 วิเคราะห์บทบาท หน้าที่ และความแตกต่างของ สถาบันการเงิน แต่ละประเภท และธนาคารกลาง
มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็น ของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
8	-	ส 3.2 ม.1/4 อภิปรายผลของ การมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น		
9	ส 4.1 ม.1/1 วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์	* ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษา เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ส 4.2 ม.1/1 อธิบายพัฒนาการ ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
	ส 4.1 ม.1/2 เปรียบศักราชตามระบบต่าง ๆ ที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์	
	ส 4.2 ม.1/2 ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรม ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย		
10	ส 4.1 ม.1/1 วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์	* ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษา
	ส 4.1 ม.1/2 เปรียบศักราชตามระบบต่าง ๆ ที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์	เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สมัยก่อนสุโขทัย ในดินแดนไทยโดยสังเขป
มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย		
11	ส 4.1 ม.1/1 วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์	* ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษา เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
	ส 4.1 ม.1/2 เปรียบศักราชตามระบบต่าง ๆ ที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์	ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์พัฒนาการ ของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ
	ส 4.3 ม.1/3 วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบัน	

หมายเหตุ * วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น วิธีการทางประวัติศาสตร์จึงระบุไว้ในทุกกลุ่มตัวชี้วัดที่แสดงเนื้อหา ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนควรศึกษา

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ		
มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
12	ส 5.1 ม.1/1 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	ส 5.2 ม.1/2 วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคม ที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคม ในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
	ส 5.1 ม.1/2 อธิบายพิกัดภูมิศาสตร์ (ละติจูด และลองจิจูด) เส้นแบ่งเวลา และเปรียบเทียบวัน เวลาของโลก	
	ส 5.1 ม.1/3 วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติ และผลกระทบในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	
	ส 5.2 ม.1/1 สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	
มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
13	ส 5.2 ม.1/3 สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจาก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย	ส 5.2 ม.1/4 วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย ที่ยั่งยืน

รวม 45 ตัวชี้วัด 27 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 18 ตัวชี้วัดปลายทาง

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
1	ส 1.1 ม.2/1 อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน	ส 1.1 ม.2/8 อธิบายธรรมคุณและ ข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม ส 1.1 ม.2/11 วิเคราะห์การปฏิบัติตน ตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสม ในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
	ส 1.1 ม.2/2 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน	
	ส 1.1 ม.2/3 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมเอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ	
	ส 1.1 ม.2/4 อภิปรายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม	
	ส 1.1 ม.2/5 วิเคราะห์พุทธประวัติ หรือประวัติศาสดาของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.2/6 วิเคราะห์และประพจน์ตนตามแบบอย่าง การดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.2/7 อธิบายโครงสร้างและสาระโดยสังเขป ของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	
	ส 1.1 ม.2/9 เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	
	ส 1.1 ม.2/10 สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและ เจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ		
2	ส 1.2 ม.2/2 มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด	ส 1.2 ม.2/1 ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม ต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนา ที่ตนนับถือตามที่กำหนด ส 1.2 ม.2/5 อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธี พิธีกรรม ตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน
	ส 1.2 ม.2/3 วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	
	ส 1.2 ม.2/4 อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องเนื่องกับวันสำคัญ ทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษา ประเพณี และวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		
3	ส 2.1 ม.2/2 เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	ส 2.1 ม.2/1 อธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ ส 2.1 ม.2/4 อธิบายความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศ ในภูมิภาคเอเชีย เพื่อนำไปสู่ ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ส 2.2 ม.2/2 วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การปกครอง ที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยปัจจุบัน
	ส 2.1 ม.2/3 วิเคราะห์บทบาท ความสำคัญ และความสัมพันธ์ ของสถาบันทางสังคม	
	ส 2.2 ม.2/1 อธิบายกระบวนการในการตรากฎหมาย	

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่ จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
4	ส 3.1 ม.2/1 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม	ส 3.1 ม.2/3 เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่น ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
	ส 3.2 ม.2/2 อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ	
	ส 3.2 ม.2/4 อภิปรายแนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเอง ในฐานะผู้บริโภค	
	ส 3.2 ม.2/1 อภิปรายระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ	
มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
5	ส 3.2 ม.2/2 ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย	ส 3.2 ม.2/4 วิเคราะห์การแข่งขันทางการค้า ในประเทศและต่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิตและราคาสินค้า
	ส 3.2 ม.2/3 วิเคราะห์การกระจายของทรัพยากรในโลก ที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น		
6	ส 4.1 ม.2/1 ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ	* ส 4.1 ม.2/3 เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ ส 4.2 ม.2/1 อธิบายพัฒนาการ ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของภูมิภาคเอเชีย
	ส 4.1 ม.2/2 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	
	ส 4.2 ม.2/2 ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณ ในภูมิภาคเอเชีย	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย		
7	ส 4.1 ม.2/1 ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ	* ส 4.1 ม.2/3 เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ ส 4.3 ม.2/1 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ในด้านต่าง ๆ ส 4.3 ม.2/2 วิเคราะห์ปัจจัย ที่ส่งผลต่อความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา
	ส 4.1 ม.2/2 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	
	ส 4.3 ม.2/3 ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา	

หมายเหตุ * วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น วิธีการทางประวัติศาสตร์จึงระบุไว้ในทุกกลุ่มตัวชี้วัดที่แสดงเนื้อหา ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนควรศึกษา

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
8	ส 5.1 ม.2/1 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	ส 5.2 ม.2/2 วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคม ที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
	ส 5.1 ม.2/2 อธิบายมาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์	
	ส 5.1 ม.2/3 วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติ และผลกระทบในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	
	ส 5.2 ม.2/1 สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
9	ส 5.2 ม.2/3 สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้น ในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา	ส 5.2 ม.2/4 วิเคราะห์แนวทาง การจัดการภัยพิบัติและการจัดการ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกาที่ยั่งยืน

รวม	45 ตัวชี้วัด	30 ตัวชี้วัดระหว่างทาง	15 ตัวชี้วัดปลายทาง
-----	--------------	------------------------	---------------------

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข		
1	ส 1.1 ม.3/1 อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก	ส 1.1 ม.3/3 อภิปรายความสำคัญ ของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือ กับปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส 1.1 ม.3/7 เห็นคุณค่า และวิเคราะห์ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับ การทำงานและการมีครอบครัว ส 1.1 ม.3/10 วิเคราะห์ความแตกต่าง และยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของ ศาสนิกชนในศาสนาอื่น ๆ
	ส 1.1 ม.3/2 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม และความสงบสุขแก่โลก	
	ส 1.1 ม.3/4 วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่าง ๆ หรือประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.3/5 วิเคราะห์และประพจน์ตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกเรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.3/6 อธิบายสังฆคุณ และข้อธรรมสำคัญ ในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	
	ส 1.1 ม.3/8 เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	
	ส 1.1 ม.3/9 สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ	
มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ		
2	ส 1.2 ม.3/1 วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวก และปฏิบัติตนต่อสาวกตามที่กำหนดได้ถูกต้อง	ส 1.2 ม.3/3 ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี ส 1.2 ม.3/7 นำเสนอแนวทาง ในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ
	ส 1.2 ม.3/2 ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่าง ๆ ตามหลักศาสนาตามที่กำหนด	
	ส 1.2 ม.3/4 ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง	
	ส 1.2 ม.3/5 อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	
	ส 1.2 ม.3/6 แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตน เป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ	

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข		
3	ส 2.1 ม.3/1 อธิบายความแตกต่างของการกระทำความผิดระหว่างคดีอาญา และคดีแพ่ง	ส 1.1 ม.3/5 เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ในประเทศและสังคมโลก
	ส 2.1 ม.3/2 มีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน	
	ส 2.1 ม.3/3 อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรม สากลที่เหมาะสม	
	ส 2.1 ม.3/4 วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง	
มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่ง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข		
4	ส 2.2 ม.3/2 วิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่น ๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย	ส 2.2 ม.3/1 อธิบายระบอบการปกครองแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน
	ส 2.2 ม.3/3 วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบ การใช้อำนาจอรัฐ	
		ส 2.2 ม.3/4 วิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทย และเสนอแนวทางแก้ไข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
5	ส 3.1 ม.3/1 อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ	ส 3.2 ม.3/2 แสดงความคิดเห็นต่อนโยบายและกิจกรรม ทางเศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อ บุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ
	ส 3.2 ม.3/1 อธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ	
	ส 3.2 ม.3/4 อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะเงินเฟ้อ เงินฝืด	
	ส 3.2 ม.3/5 วิเคราะห์ผลเสียจากการว่างงาน และแนวทางแก้ปัญหา	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ		
6	ส 3.1 ม.3/3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์	ส 3.1 ม.3/2 มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็น ของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก		
7	ส 3.2 ม.3/6 วิเคราะห์สาเหตุ และวิธีการกีดกันทางการค้า ในการค้าระหว่างประเทศ	ส 3.2 ม.3/3 อภิปรายบทบาท ความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น		
8	ส 4.1 ม.3/1 วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์	*ส 4.1 ม.3/2 ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษา เรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ส 4.2 ม.3/1 อธิบายพัฒนาการ ทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ของภูมิภาคต่าง ๆ ในโลกโดยสังเขป ส 4.2 ม.3/2 วิเคราะห์ผลของ การเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ ความร่วมมือและความขัดแย้ง ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ตลอดจน ความพยายามในการ จัดปัญหาความขัดแย้ง

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการ ทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย		
9	ส 4.1 ม.3/1 วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์	*ส 4.1 ม.3/2 ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษา เรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนสนใจ ส 4.3 ม.3/1 วิเคราะห์พัฒนาการ ของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่าง ๆ
	ส 4.3 ม.3/2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	
	ส 4.3 ม.3/3 วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย สมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย	
	ส 4.3 ม.3/4 วิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัย ประชาธิปไตย	

หมายเหตุ * วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นกระบวนการที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น วิธีการทางประวัติศาสตร์จึงระบุไว้ในทุกกลุ่มตัวชี้วัดที่แสดงเนื้อหา ทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนควรศึกษา

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกัน ในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุปร และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
10	ส 5.1 ม.3/1 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีป อเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ โดยเลือกใช้แผนที่เฉพาะเรื่องและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล	ส 5.2 ม.3/2 วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคม ที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีป อเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้
	ส 5.1 ม.3/2 วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้	
	ส 5.2 ม.3/1 สืบค้นและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรม ทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้	

กลุ่มที่	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	ตัวชี้วัดปลายทาง
มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน		
11	ส 5.2 ม.3/3 สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้	ส 5.2 ม.3/4 วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีป อเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ ที่ยั่งยืน
	ส 5.2 ม.3/5 ระบุความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่มีผลต่อการ จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	

รวม	50 ตัวชี้วัด	33 ตัวชี้วัดระหว่างทาง	17 ตัวชี้วัดปลายทาง
-----	--------------	------------------------	---------------------

โครงสร้างหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1			
ภาคเรียนที่ 1			
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต	ชั่วโมง / สัปดาห์
ส21101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 1	1.5	3
ส21102	ประวัติศาสตร์ 1	0.5	1
ส21201	การป้องกันการทุจริต 1	0.5	1
ภาคเรียนที่ 2			
ส21103	สังคมศึกษาพื้นฐาน 2	1.5	3
ส21104	ประวัติศาสตร์ 2	0.5	1
ส21202	การป้องกันการทุจริต 2	0.5	1

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2			
ภาคเรียนที่ 1			
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต	ชั่วโมง / สัปดาห์
ส22101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 3	1.5	3
ส22102	ประวัติศาสตร์ 3	0.5	1
ส22201	การป้องกันการทุจริต 3	0.5	1
ภาคเรียนที่ 2			
ส22103	สังคมศึกษาพื้นฐาน 4	1.5	3
ส22104	ประวัติศาสตร์ 4	0.5	1
ส22202	การป้องกันการทุจริต 4	0.5	1

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3			
ภาคเรียนที่ 1			
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	หน่วยกิต	ชั่วโมง / สัปดาห์
ส23101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 5	1.5	3
ส23102	ประวัติศาสตร์ 5	0.5	1
ส23201	อาเซียนศึกษา 1	0.5	1
ส23202	การป้องกันการทุจริต 5	0.5	1
ภาคเรียนที่ 2			
ส23103	สังคมศึกษาพื้นฐาน 6	1.5	3
ส23104	ประวัติศาสตร์ 6	0.5	1
ส23203	การป้องกันการทุจริต 6	0.5	1

**รายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**

รายวิชาพื้นฐาน

ส21101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 1	3 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.5 หน่วย
ส21103	สังคมศึกษาพื้นฐาน 2	3 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.5 หน่วย
ส22101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 3	3 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.5 หน่วย
ส22103	สังคมศึกษาพื้นฐาน 4	3 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.5 หน่วย
ส23101	สังคมศึกษาพื้นฐาน 5	3 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.5 หน่วย
ส23103	สังคมศึกษาพื้นฐาน 6	3 ชั่วโมง / สัปดาห์	1.5 หน่วย
ส21102	ประวัติศาสตร์ 1	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส21104	ประวัติศาสตร์ 2	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส22102	ประวัติศาสตร์ 3	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส22104	ประวัติศาสตร์ 4	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส23102	ประวัติศาสตร์ 5	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส23104	ประวัติศาสตร์ 6	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย

รายวิชาเพิ่มเติม

ส21201	การป้องกันการทุจริต 1	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส21202	การป้องกันการทุจริต 2	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส22201	การป้องกันการทุจริต 3	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส22202	การป้องกันการทุจริต 4	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส23202	การป้องกันการทุจริต 5	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส23203	การป้องกันการทุจริต 6	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย
ส23201	อาเซียนศึกษา	1 ชั่วโมง / สัปดาห์	0.5 หน่วย

คำอธิบายรายวิชา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชา สังคมศึกษาพื้นฐาน 1

จำนวน 60 ชั่วโมง/ภาค

รหัสวิชา ส 21101

จำนวน 3 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 1

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ศึกษาเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทยรวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด พุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 การพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสีงแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาและปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ ได้วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง บำเพ็ญประโยชน์ต่อ

ศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ จริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ จัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม ประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ การปฏิบัติตนตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อก่อน แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิของ ตนเองและผู้อื่น อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอัยไทย และปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

โดยใช้กระบวนการอธิบาย วิเคราะห์ อภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ปฏิบัติตนต่อ ศาสนิกชนอื่น และจัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนใน ศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง

การใช้กระบวนการคิดแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญ วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอัยไทย

เพื่อเห็นคุณค่าของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก หรือ การพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐานด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

รวมทั้งหมด 23 ตัวชี้วัด 15 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 8 ตัวชี้วัดปลายทาง

15 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 1.1 ม.1/1 อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศไทย
2. ส 1.1 ม.1/2 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมในสังคมไทย รวมทั้งการพัฒนาตนและครอบครัว
3. ส 1.1 ม.1/3 วิเคราะห์พุทธประวัติตั้งแต่ประสูติจนถึงบำเพ็ญทุกรกิริยา หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
4. ส 1.1 ม.1/4 วิเคราะห์และประพจน์ติดตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด
5. ส 1.1 ม.1/6 เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิต เพื่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือวิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบคุณ – โทษ และทางออก หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ
6. ส 1.1 ม.1/7 สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
7. ส 1.1 ม.1/9 วิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ศาสนาอื่นๆ
8. ส 1.1 ม.1/11 วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างด้านศาสนสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการปฏิบัติของตนเอง
9. ส 1.2 ม.1/1 บำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ
10. ส 1.2 ม.1/2 อธิบายจริยวัตรของสาวกเพื่อเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสาวกของศาสนาที่ตนนับถือ
11. ส 1.2 ม.1/5 อธิบายประวัติ ความสำคัญ และ ปฏิบัติตนในวันสำคัญทางศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด ได้ถูกต้อง
12. ส 2.1 ม.1/1 ปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล
13. ส 2.1 ม.1/2 ระบุความสามารถของตนเองในการทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ
14. ส 2.2 ม.1/1 อธิบายหลักการ เจตนารมณ์ โครงสร้าง และสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันโดยสังเขป
15. ส 2.2 ม.1/2 วิเคราะห์บทบาทการถ่วงดุลของอำนาจอัยการในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน

8 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 1.1 ม.1/5 อธิบายพุทธคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนาแก้ปัญหาของตนเองและครอบครัว
2. ส 1.1 ม.1/8 วิเคราะห์และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ ในการดำรงชีวิตแบบพอเพียง และดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข
3. ส 1.1 ม.1/10 ปฏิบัติตนต่อศาสนิกชนอื่นในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม
4. ส 1.2 ม.1/3 ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคลต่างๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด
5. ส 1.2 ม.1/4 จัดพิธีกรรม และปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรมได้ถูกต้อง
6. ส 2.1 ม.1/3 อภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรืออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อกัน

7. ส 2.1 ม1/4 แสดงออกถึงการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น
8. ส 2.2 ม1/3 ปฏิบัติตนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับตนเอง

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชา ประวัติศาสตร์ 1

จำนวน 20 ชั่วโมง/ภาค

รหัสวิชา ส 21102

จำนวน 1 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 1

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์และความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต ที่มาและตัวอย่างการใช้ศักราชในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย วิธีการเทียบศักราชตามแบบต่างๆ การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการแก้ปัญหา การใช้ศักราชในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย การคิดเทียบศักราชตามแบบต่างๆ การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย พัฒนาการด้านต่างๆ วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะสาธารณะ และมีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐานด้าน การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี

รวมทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 2 ตัวชี้วัดปลายทาง

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 4.1 ม.1/1 วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์
2. ส 4.1 ม.1/2 เทียบศักราชตามระบบต่างๆ ที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์
3. ส 4.2 ม.1/2 ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
2. ส 4.2 ม.1/1 อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
รายวิชา สังคมศึกษาพื้นฐาน 2 รหัสวิชา ส 21103
จำนวน 60 ชั่วโมง/ภาค จำนวน 3 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ศึกษา ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ ความเป็นมา หลักการและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย บทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง การพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดอุปสงค์และอุปทาน และกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงลักษณะทางกายภาพ และสังคมของประเทศไทย ทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และ โอเชียเนีย เส้นแบ่งเวลาของประเทศไทยกับทวีปต่างๆ ภัยธรรมชาติและการระงับภัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทวีปเอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย ทำเลที่ตั้ง กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยทางกายภาพและสังคมที่มีต่อการเคลื่อนไหวของความคิด เทคโนโลยี สินค้าและประชากร การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ และความร่วมมือของประเทศต่างๆ ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของทวีปเอเชีย ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เศรษฐศาสตร์ ใช้ทักษะทางการด้านการสังเกต การคิดตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การใช้ความรู้พื้นฐานของกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ใช้ทักษะทางภูมิศาสตร์ด้านการสังเกต การแปลความข้อมูลทางภูมิศาสตร์ การคิดเชิงพื้นที่ การใช้เทคโนโลยี การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การคิดเชิงภูมิสัมพันธ์ รวมถึงทักษะด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่างๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก สามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ และมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ลักษณะกายภาพที่มีผลต่อระบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐานด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี

รวมทั้งหมด 14 ตัวชี้วัด 8 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 6 ตัวชี้วัดปลายทาง

8 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 3.1 ม. 1/1 อธิบายความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์
2. ส 3.2 ม. 1/2 ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในประเทศ
3. ส 3.2 ม. 1/3 ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนด อุปสงค์และอุปทาน

4. ส 5.1 ม. 1/1 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีป เอเชีย ออสเตรเลียและโอเชียเนีย โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล
5. ส 5.1 ม. 1/2 อธิบายพิภพภูมิศาสตร์ (ละติจูด และ ลองจิจูด)เส้นแบ่งเวลา และเปรียบเทียบวันเวลาของโลก
6. ส 5.1 ม. 1/3 วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
7. ส.5.2 ม.1/1 สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
8. ส.5.2 ม.1/3 สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย

6 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 3.1 ม. 1/2 วิเคราะห์ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของคนในสังคมซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนและประเทศ
2. ส 3.1 ม. 1/3 อธิบายความเป็นมาหลักการและความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อสังคมไทย
3. ส 3.2 ม. 1/1 วิเคราะห์บทบาทหน้าที่และความแตกต่างของสถาบันการเงินแต่ละประเภทและธนาคารกลาง
4. ส 3.2 ม. 1/4 อภิปรายผลของการมีกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา
5. ส.5.2 ม.1/2 วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลีย และโอเชียเนีย
6. ส.5.2 ม.1/4 วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรแลสิ่งแวดล้อมในทวีปเอเชีย ทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนีย

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
รายวิชา ประวัติศาสตร์ 2 รหัสวิชา ส 21104
จำนวน 20 ชั่วโมง/ภาค จำนวน 1 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษา วิเคราะห์เรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย รัฐโบราณในดินแดนไทย รัฐไทยในดินแดนไทย การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อิทธิพลของวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย และสังคมไทยในปัจจุบัน ตลอดจนการเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัย กระบวนการสืบค้นข้อมูล รัฐโบราณ การคิดวิเคราะห์การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย และพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิดแก้ปัญหาทางประวัติศาสตร์

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงความสำคัญของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย พัฒนาการด้านต่างๆ วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

รวมทั้งหมด 4 ตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 3 ตัวชี้วัดปลายทาง

1 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 4.3 ม.1/3 วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัยและสังคมไทยในปัจจุบัน

3 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 4.1 ม.1/3 นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์
2. ส 4.3 ม.1/1 อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขป
3. ส 4.3 ม.1/2 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
รายวิชา สังคมศึกษาพื้นฐาน 3 รหัสวิชา ส 22101
จำนวน 60 ชั่วโมง/ภาค จำนวน 3 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 1
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน วิเคราะห์อภิปราย ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน การศึกษาพุทธประวัติหรือประวัติศาสตร์ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัว โครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ ธรรมคุณ และ ข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด การพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ มารยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด ประโยชน์ในการเข้าร่วมในศาสนพิธี พิธีกรรม และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง แสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธี พิธีกรรม ตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น เพื่อนำไปการยอมรับและความเข้าใจซึ่งกันและกัน กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย บทบาท ความสำคัญ และความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม ความคล้อยคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก กระบวนการในการตรากฎหมาย ข้อมูล ข่าวสารทางการเมืองการปกครองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยปัจจุบัน

โดยใช้กระบวนการอธิบาย การคิดวิเคราะห์ ปฏิบัติ และแสดงตนเป็นพุทธมามกะหรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ วิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธี พิธีกรรม ตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น วิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการในการตรากฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ การคิดวิเคราะห์สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย อธิบายความคล้อยคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย การใช้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองการปกครอง

เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ พระพุทธศาสนาและศาสนาที่ตนนับถือ เห็นคุณค่าของ การพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิตหรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ มีความรู้ ความเข้าใจกฎหมาย วัฒนธรรม สถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดี มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐานด้าน การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี

รวมทั้งหมด 22 ตัวชี้วัด 15 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 7 ตัวชี้วัดปลายทาง

15 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 1.1 ม. 2/1 อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน
2. ส 1.1 ม. 2/2 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน
3. ส 1.1 ม. 2/3 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรม เอกลักษณ์ของชาติและมรดกของชาติ
4. ส 1.1 ม. 2/4 อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือกับการพัฒนาชุมชนและการจัดระเบียบสังคม
5. ส 1.1 ม. 2/5 วิเคราะห์พุทธประวัติหรือประวัติศาสตร์ของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
6. ส 1.1 ม. 2/6 วิเคราะห์และประพจน์ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวกชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด
7. ส 1.1 ม. 2/7 อธิบายโครงสร้าง และสาระสังเขปของพระไตรปิฎก หรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ
8. ส 1.1 ม. 2/9 เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม และวิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ
9. ส 1.1 ม. 2/10 สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ
10. ส 1.2 ม. 2/2 มรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดี ตามที่กำหนด
11. ส 1.2 ม. 2/3 วิเคราะห์คุณค่าของศาสนพิธี และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
12. ส 1.2 ม. 2/4 อธิบายคำสอนที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญทางศาสนา และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
13. ส 2.1 ม.2/2 เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
14. ส 2.1 ม.2/3 วิเคราะห์บทบาท ความสำคัญ และความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม
15. ส 2.2 ม.2/1 อธิบายกระบวนการในการตรากฎหมาย

7 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 1.1 ม. 2/8 อธิบายธรรมคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด เห็นคุณค่าและนำไปพัฒนา แก้ปัญหาของชุมชนและสังคม
2. ส 1.1 ม. 2/11 วิเคราะห์การปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลก และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
3. ส 1.2 ม. 2/1 ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคล ต่าง ๆ ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด
4. ส 1.2 ม. 2/5 อธิบายความแตกต่างของศาสนพิธีพิธีกรรมตามแนวปฏิบัติของศาสนาอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การยอมรับ และความเข้าใจซึ่งกันและกัน
5. ส 2.1 ม.2/1 อธิบายและปฏิบัติตนตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ
6. ส 2.1 ม.2/4 อธิบายความคล้ายคลึงและความแตกต่างของวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมของประเทศในภูมิภาคเอเชีย เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
7. ส 2.2 ม.2/2 วิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารทางการเมือง การปกครองที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
รายวิชา ประวัติศาสตร์ 3 รหัสวิชา ส22102
จำนวน 20 ชั่วโมง/ภาค จำนวน 1 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 1
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย และแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ กระบวนการสืบค้นข้อมูลข้อเท็จจริงของหลักฐานและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การคิดวิเคราะห์พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย และแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย

การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิดแก้ปัญหาทางประวัติศาสตร์

เพื่อให้เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐานด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี

รวมทั้งหมด 5 ตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 2 ตัวชี้วัดปลายทาง

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 4.1 ม. 2/1 ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ
2. ส 4.1 ม. 2/2 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทาง
3. ส 4.2 ม. 2/2 ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 4.1 ม. 2/3 เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ
2. ส 4.2 ม. 2/1 อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชา สังคมศึกษาพื้นฐาน 4

จำนวน 60 ชั่วโมง/ภาค จำนวน 3 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 2

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม ปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ แนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค ระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย การกระจายของทรัพยากร ในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศส่งผลต่อคุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิต และ ราคาสินค้า ใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรปและแอฟริกา การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและทางสังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และ แอฟริกา ผลกระทบที่ประเทศไทยได้รับจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ คิดวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม ระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย การคิดวิเคราะห์ตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ใช้ทักษะทางภูมิศาสตร์ด้านการสังเกต นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแปลความข้อมูลทางภูมิศาสตร์ การใช้เทคโนโลยี การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การคิดเชิงภูมิสัมพันธ์ รวมถึงทักษะด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การลงทุนและการออม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ การพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงระบบเศรษฐกิจ และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปยุโรป และแอฟริกา และให้ความสำคัญใน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรป และแอฟริกา มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐานด้าน การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี

รวมทั้งหมด 15 ตัวชี้วัด 11 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 4 ตัวชี้วัดปลายทาง

11 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 3.1 ม.2/1 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนและการออม
2. ส 3.1 ม.2/2 อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสินค้าและบริการ
3. ส 3.1 ม.2/4 อภิปรายแนวทางการคุ้มครองสิทธิของตนเองในฐานะผู้บริโภค
4. ส 3.2 ม.2/1 อภิปรายระบบเศรษฐกิจแบบต่างๆ
5. ส 3.2 ม.2/2 ยกตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นการพึ่งพาอาศัยกัน และการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย
6. ส 3.2 ม.2/3 วิเคราะห์การกระจายของทรัพยากร ในโลกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
7. ส 5.1 ม. 2/1 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกา โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล
8. ส 5.1 ม. 2/2 อธิบายมาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์
9. ส 5.1 ม. 2/3 วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปยุโรป
10. ส 5.2 ม. 2/1 สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา
11. ส 5.2 ม. 2/3 สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปยุโรป และทวีปแอฟริกา

4 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 3.1 ม.2/3 เสนอแนวทางการพัฒนาการผลิตในท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ส 3.2 ม.2/4 วิเคราะห์การแข่งขันทางการค้าในประเทศและต่างประเทศส่งผลต่อ คุณภาพสินค้า ปริมาณการผลิต และ ราคาสินค้า
3. ส 5.2 ม. 2/2 วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุโรปและทวีปแอฟริกา
4. ส 5.2 ม.2/4 วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทวีปยุโรปและทวีปแอฟริกาที่ยั่งยืน

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
รายวิชา ประวัติศาสตร์ 4 รหัสวิชา ส 22104
จำนวน 20 ชั่วโมง/ภาค จำนวน 1 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้านต่างๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าว ต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรี การสืบค้นข้อมูลความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักร ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิดแก้ปัญหาทางประวัติศาสตร์

เพื่อให้เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทยมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐานด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี

รวมทั้งหมด 3 ตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 4.3 ม. 2/3 ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าว ต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา

2 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 4.3 ม. 2/1 วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้านต่างๆ
2. ส 4.3 ม. 2/2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชา สังคมศึกษาพื้นฐาน 5

รหัสวิชา ส 23101

จำนวน 60 ชั่วโมง/ภาค จำนวน 3 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 1

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ศึกษาเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม และความสงบสุข แก่โลก ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ การพัฒนาอย่างยั่งยืน พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสตร์ชาติตนนับถือ ตามที่กำหนด ประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด สังฆคณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบอริยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่ กำหนด การปฏิบัติตนตามหลักธรรมใน การพัฒนาตน เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงาน และการมี ครอบครัวยุคใหม่ การพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือ การพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ ความแตกต่างและ ยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ หน้าที่และบทบาทของสาวก และปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคล ต่าง ๆ ตามหลักศาสนา ตามที่กำหนด ปฏิบัติ หน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรมได้ถูกต้อง ประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ แนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ ความแตกต่างของการกระทำความผิดระหว่างคดีอาญาและคดีแพ่ง การปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่ เหมาะสม ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ การดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและ สังคมโลก วิเคราะห์เปรียบเทียบระบอบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน และปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข

โดยใช้กระบวนการ อธิบาย อภิปราย วิเคราะห์ สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วย อานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ การปฏิบัติตน และแสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดง ตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ นำเสนอแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ วิเคราะห์และ เปรียบเทียบระบอบการปกครองที่ใช้ในยุคปัจจุบัน อธิบายความแตกต่างของการกระทำความผิดระหว่าง คดีอาญาและคดีแพ่ง คติวิเคราะห์ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและแนว ทางแก้ไข

เพื่อให้เห็นคุณค่าการปฏิบัติตนตามหลักธรรม และการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐานด้าน การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งหมด 25 ตัวชี้วัด 18 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 7 ตัวชี้วัดปลายทาง

18 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 1.1 ม.3/1 อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลก
2. ส 1.1 ม.3/2 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะที่ช่วย สร้างสรรค์อารยธรรมและความสงบสุขแก่โลก

3. ส 1.1 ม.3/4 วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ หรือประวัติศาสตร์ที่ตนนับถือ ตามที่กำหนด
4. ส 1.1 ม.3/5 วิเคราะห์และประพจน์ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก/เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด
5. ส 1.1 ม.3/6 อธิบายสังฆคุณ และข้อธรรมสำคัญในกรอบร้อยสัจ 4 หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด
6. ส 1.1 ม.3/8 เห็นคุณค่าของการพัฒนาจิตเพื่อการเรียนรู้และดำเนินชีวิต ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการคือ วิธีคิดแบบร้อยสัจ และวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ
7. ส 1.1 ม.3/9 สวดมนต์ แผ่เมตตา บริหารจิตและเจริญปัญญาด้วยอานาปานสติ หรือตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือ
8. ส 1.2 ม.3/1 วิเคราะห์หน้าที่และบทบาทของสาวก และปฏิบัติตนต่อสาวก ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง
9. ส 1.2 ม.3/2 ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อบุคคล ต่าง ๆ ตามหลักศาสนา ตามที่กำหนด
10. ส 1.2 ม.3/4 ปฏิบัติตนในศาสนพิธีพิธีกรรมได้ถูกต้อง
11. ส 1.2 ม.3/5 อธิบายประวัติวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนดและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
12. ส 1.2 ม.3/6 แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ
13. ส 2.1 ม.3/1 อนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและเลือกรับวัฒนธรรมสากลที่เหมาะสม
14. ส 2.1 ม.3/2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง
15. ส 2.1 ม.3/3 เสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในประเทศและสังคมโลก
16. ส 2.1 ม.3/4 วิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในประเทศ และเสนอแนวคิดในการลดความขัดแย้ง
17. ส 2.2 ม.3/2 วิเคราะห์ เปรียบเทียบระบอบการปกครองของไทยกับประเทศอื่นๆ ที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย
18. ส 2.2 ม.3/3 วิเคราะห์รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในมาตราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย

7 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 1.1 ม.3/3 อธิบายความสำคัญของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ การพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. ส 1.1 ม.3/7 เห็นคุณค่า และวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมในการพัฒนาตนเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานและการมีครอบครัว
3. ส 1.1 ม.3/10 วิเคราะห์ความแตกต่างและยอมรับวิถีการดำเนินชีวิตของศาสนิกชนในศาสนาอื่นๆ
4. ส 1.2 ม.3/3 ปฏิบัติหน้าที่ของศาสนิกชนที่ดี
5. ส 1.2 ม.3/7 นำเสนอแนวทางในการธำรงรักษาศาสนาที่ตนนับถือ
6. ส 2.2 ม.3/1 อธิบายระบอบการปกครองแบบต่างๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน
7. ส 2.2 ม.3/4 วิเคราะห์ประเด็น ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยและเสนอแนวทางแก้ไข

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
รายวิชา ประวัติศาสตร์ 5
จำนวน 20 ชั่วโมง/ภาค

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
รหัสวิชา ส 23102
จำนวน 1 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 1
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าสนใจ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ในโลกโดยสังเขป และผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือ และความขัดแย้ง ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ตลอดจนความพยายามในการขจัดปัญหาความขัดแย้ง

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ การสืบค้นข้อมูล พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ในโลก การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิดแก้ปัญหาทางประวัติศาสตร์

เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐานด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี

รวมทั้งหมด 4 ตัวชี้วัด 1 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 3 ตัวชี้วัดปลายทาง

1 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 4.1 ม.3/1 วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์

3 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 4.1 ม.3/2 ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่น่าสนใจ
2. ส 4.2 ม.3/1 อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ ในโลกโดยสังเขป
3. ส 4.2 ม.3/2 วิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือ และความขัดแย้ง ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ตลอดจนความพยายามในการขจัดปัญหาความขัดแย้ง

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
รายวิชา สังคมศึกษาพื้นฐาน 6 รหัสวิชา ส 23103
จำนวน 60 ชั่วโมง/ภาค จำนวน 3 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 2
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ศึกษาเกี่ยวกับ กลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์ บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ นโยบาย และกิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ บทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ผลกระทบที่เกิดจากภาวะ เงินเฟ้อ เงินฝืด ผลเสียจากการว่างงาน และแนวทางแก้ปัญหา สาเหตุและวิธีการกีดกันทางการค้าในการค้าระหว่างประเทศ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการรวบรวม วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ การก่อเกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ทางสังคม อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและทางสังคมของทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ ผลกระทบต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ คิดวิเคราะห์กลไกราคาในระบบเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์ สืบค้นข้อมูลการเกิดภาวะ เงินเฟ้อ เงินฝืด และบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ การสืบเสาะหาความรู้ ใช้ทักษะทางภูมิศาสตร์ด้านการสังเกต นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแปลความข้อมูลทางภูมิศาสตร์ การใช้เทคโนโลยี การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การคิดเชิงภูมิสัมพันธ์ รวมถึงทักษะด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียงกับระบบสหกรณ์ บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ และเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
รู้และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางกายภาพและสังคมของทวีปอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม
มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีความตระหนักและเห็นคุณค่า
ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือและอเมริกาใต้ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะ
จำเป็นพื้นฐานด้าน การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี

รวมทั้งหมด 13 ตัวชี้วัด 8 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 5 ตัวชี้วัดปลายทาง

8 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 3.1 ม. 3/1 อธิบายกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจ
2. ส 3.2 ม. 3/1 อธิบายบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ
3. ส 3.2 ม. 3/4 อภิปรายผลกระทบที่เกิดจากภาวะ เงินเฟ้อ เงินฝืด

4. ส 5.1 ม.3/1 วิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพของทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ โดยเลือกใช้แผนที่เฉพาะเรื่องและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์สืบค้นข้อมูล
5. ส 5.1 ม.3/2 วิเคราะห์สาเหตุการเกิดภัยพิบัติและผลกระทบในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้
6. ส 5.2 ม.3/1 สำรวจและระบุทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้
7. ส 5.2 ม.3/3 สืบค้น อภิปรายประเด็นปัญหาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้
8. ส 5.2 ม.3/5 ระบุความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผลต่อการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

5 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 3.1 ม. 3/2 มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ส 3.2 ม. 3/2 แสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย และกิจกรรมทาง เศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อบุคคล กลุ่มคน และประเทศชาติ
3. ส 3.2 ม. 3/3 อภิปรายบทบาทความสำคัญของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
4. ส 5.2 ม.3/2 วิเคราะห์ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อทำเลที่ตั้งของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปอเมริกาใต้
5. ส 5.2 ม.3/4 วิเคราะห์แนวทางการจัดการภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติและการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในทวีปอเมริกาเหนือ และทวีปอเมริกาใต้ที่ยั่งยืน

คำอธิบายรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

รายวิชา ประวัติศาสตร์ 6

จำนวน 20 ชั่วโมง/ภาค

รหัสวิชา ส 23104

จำนวน 1 ชั่วโมง/สัปดาห์

ภาคเรียนที่ 2

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย บทบาทของไทยในสมัยประชาธิปไตย

โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการสืบค้นข้อมูล การคิดวิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ การสืบค้นข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการคิดแก้ปัญหาทางประวัติศาสตร์

เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และมีสมรรถนะจำเป็นพื้นฐานด้าน การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี

รวมทั้งหมด 4 ตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง 1 ตัวชี้วัดปลายทาง

3 ตัวชี้วัดระหว่างทาง

1. ส 4.3 ม.3/2 วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆ
2. ส 4.3 ม.3/3 วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย
3. ส 4.3 ม.3/4 วิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัยประชาธิปไตย

1 ตัวชี้วัดปลายทาง

1. ส 4.3 ม.3/1 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส21201 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส21202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส22201 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส22202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม		
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา	ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	ภาคเรียนที่ 1
รายวิชา อาเซียนศึกษา	รหัสวิชา ส 23201	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20
ชั่วโมง/ภาค	จำนวน 1 ชั่วโมง/สัปดาห์	จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ศึกษาประวัติความเป็นมา การก่อตั้ง วัตถุประสงค์ในการก่อตั้งอาเซียน สัญลักษณ์ อัตลักษณ์ กฎบัตรอาเซียน โครงสร้างและกลไกการดำเนินงาน และพัฒนาการของอาเซียน ความร่วมมือของประเทศสมาชิกในแต่ละด้าน วิเคราะห์ความแตกต่างด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศสมาชิกอาเซียน ผลกระทบและประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน บทบาทของไทยในอาเซียน บทบาทของอาเซียนในสังคมโลก และการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

โดยใช้ทักษะกระบวนการการเรียนรู้ การคิด การอภิปราย การสืบค้นโดยการบูรณาการกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดและกระบวนการสืบค้นจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายโดยใช้สื่อเทคโนโลยี

เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีสมรรถนะที่สำคัญในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นในการทำงานรักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ผลการเรียนรู้

1. อธิบายประวัติความเป็นมา ข้อมูลพื้นฐาน สัญลักษณ์ และลักษณะของประเทศสมาชิกอาเซียน
2. อธิบายวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งประชาคมอาเซียนและกฎบัตรอาเซียน
3. อธิบายโครงสร้าง และกลไกการดำเนินงานของอาเซียน
4. วิเคราะห์ความแตกต่างและความคล้ายคลึงระหว่างประเทศสมาชิกกลุ่มอาเซียน
ด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
5. วิเคราะห์บทบาทของอาเซียนในสังคมโลกและผลที่คาดว่าจะได้รับ
6. วิเคราะห์การเตรียมตัว เข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทย ประโยชน์และผลกระทบที่ประเทศไทยจะได้รับ
7. ภาควิชาสนใจในความเป็นไทยและความเป็นอาเซียน

รวม 7 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส23202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความสะอาดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้สะอาดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

รหัสวิชา ส 23203 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน กับผลประโยชน์ส่วนรวม ความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต STRONG : จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต รู้หน้าที่ของพลเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ จำแนก แยกแยะ การฝึกปฏิบัติจริง การทำโครงการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน (5 STEPS) การอภิปราย การสืบสอบ การแก้ปัญหา ทักษะการอ่านและการเขียน เพื่อให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

ผลการเรียนรู้

1. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม
2. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความละเอียดและความไม่ทนต่อการทุจริต
3. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
4. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
5. สามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้
6. ปฏิบัติตนเป็นผู้ละเอียดและไม่ทนต่อการทุจริตทุกรูปแบบ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ STRONG / จิตพอเพียงต่อต้านการทุจริต
8. ปฏิบัติตนตามหน้าที่พลเมืองและมีความรับผิดชอบต่อสังคม
9. ตระหนักและเห็นความสำคัญของการต่อต้านและการป้องกันการทุจริต

รวมทั้งหมด 9 ผลการเรียนรู้

โครงสร้างรายวิชา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 1

รหัสวิชา ส21101

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลาเรียน 60 ชั่วโมง

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 1

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	ประวัติและความสำคัญ ของพระพุทธศาสนา	ส 1.1 ม.1/1		3		
		ส 1.1 ม.1/2		3		
		ส 1.1 ม. 1/3		3		
2	พุทธสาวก พุทธสาวิกา ชาดกและศาสนิกชน ตัวอย่าง	ส 1.1 ม.1/4		3		
3	หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา		ส 1.1 ม. 1/5	3	8	3
4	วันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา		ส 1.2 ม. 1/3	3	9	4
			ส 1.2 ม.1/4	3	9	4
		ส 1.2 ม. 1/5		3		
5	หน้าที่ชาวพุทธ	ส 1.2 ม.1/1		3		
		ส 1.2 ม.1/2		3		
6	การบริหารจิตและเจริญ ปัญญา	ส 1.1 ม.1/6		2		
		ส 1.1 ม. 1/7		2		
7	ศาสนาสากลโลก	ส 1.1 ม.1/9		2		

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
			ส 1.1 ม.1/10	2	10	3
		ส 1.1 ม.1/11		2		
8	พระพุทธศาสนากับ เศรษฐกิจพอเพียง		ส 1.1 ม.1/8	3	8	4
9	พลเมืองดี	ส 2.1 ม.1/1		2		
		ส 2.1 ม.1/2		2		
			ส 2.1 ม.1/4	3	9	4
10	การเมืองการปกครอง	ส 2.2 ม.1/1		2		
		ส 2.2 ม.1/2		2		
			ส 2.2 ม.1/3	3	9	4
11	วัฒนธรรมไทยและ วัฒนธรรมของประเทศใน ภูมิภาคเอเชีย		ส 2.1 ม.1/3	3	8	4
	รวม 23 ตัวชี้วัด	15	8	60	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาประวัติศาสตร์ 1

รหัสวิชา ส21102

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เวลาเรียน 20 ชั่วโมง

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 1

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	เวลา และการแบ่งยุคสมัย ทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.1/1		3		
		ส 4.1 ม.1/2		3		
2	วิธีการทาง ประวัติศาสตร์		ส 4.1 ม.1/3	4	35	15
3	พัฒนาการของภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้		ส 4.2 ม.1/1	4	35	15
4	แหล่งอารยธรรมในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ส 4.2 ม.1/2		5		
	รวม 5 ตัวชี้วัด	3	2	19	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 2

รหัสวิชา ส21102

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลาเรียน 60 ชั่วโมง

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 2

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น	ส 3.1 ม.1/1		3		
2	พฤติกรรมกรรมการบริโภค		ส 3.1 ม.1/2	3	8	4
		ส 3.2 ม.1/3		3		
			ส 3.2 ม.1/4	3	8	4
3	สถาบันการเงิน		ส 3.2 ม.1/1	3	8	4
4	เศรษฐกิจประเทศไทย	ส 3.2 ม.1/2		3		
5	เศรษฐกิจพอเพียง		ส 3.1 ม.1/3	3	8	3
6	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ และ การแบ่งเขตเวลาของ โลก	ส 5.1 ม.1/1		3		
		ส 5.1 ม.1/2		3		
7	ภูมิศาสตร์ประเทศไทย 1	ส 5.1 ม.1/1		3		
8	ภูมิศาสตร์ประเทศไทย 2	ส 5.1 ม.1/1		3		
9	ภูมิศาสตร์ทวีปเอเชีย	ส 5.1 ม.1/1		3		
		ส 5.2 ม.1/1		2		
			ส 5.2 ม.1/2	2	8	3

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
		ส 5.2 ม.1/3		2		
			ส 5.2 ม.1/4	3	7	3
10	ภูมิศาสตร์ทวีป ออสเตรเลียและโอเชียเนีย	ส 5.1 ม.1/1		2		
		ส 5.2 ม.1/1		2		
			ส 5.2 ม.1/2	3	8	3
		ส 5.2 ม.1/3		2		
			ส 5.2 ม.1/4	3	7	3
11	ภัยธรรมชาติและการระวัง ภัย		ส 5.1 ม.1/3	3	8	3
	รวม 14 ตัวชี้วัด	13	9	60	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาประวัติศาสตร์ 2

รหัสวิชา ส21104

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เวลาเรียน 20 ชั่วโมง

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 2

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	รัฐไทยในสมัยก่อนสุโขทัย		ส 4.3 ม.1/1	5	30	10
2	พัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัย		ส 4.3 ม.1/2	5	20	10
3	พัฒนาการด้านสัมพันธ์ ระหว่างประเทศในสมัย สุโขทัย		ส 4.3 ม.1/2	5	20	10
4	วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทย สมัยสุโขทัย	ส 4.3 ม.1/3		5		
	รวม 3 ตัวชี้วัด	1	2	20	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 3

รหัสวิชา ส22101

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เวลาเรียน 60 ชั่วโมง

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 1

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	ประวัติและความสำคัญของ พระพุทธศาสนา	ส 1.1 ม.2/1		3		
		ส 1.1 ม.2/2		3		
		ส 1.1 ม.2/3		2		
2	พุทธประวัติ พระสาวก ชาดก และชาวพุทธตัวอย่าง	ส 1.1 ม.2/5		3		
		ส 1.1 ม.2/6		2		
3	หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา		ส 1.1 ม.2/8	3	10	4
4	คำศัพท์ทางพระพุทธ ศาสนา และพระไตรปิฎก	ส 1.1 ม.2/7		3		
5	หน้าที่ชาวพุทธและมารยาท ชาวพุทธ		ส 1.2 ม.2/1	3	11	4
		ส 1.2 ม.2/2		2		
6	วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	ส 1.2 ม.2/3		2		
		ส 1.2 ม.2/4		2		
			ส 1.2 ม.2/5	3	9	4
7	การบริหารจิตและการเจริญ ปัญญา	ส 1.1 ม.2/9		2		
		ส 1.1 ม.2/10		3		

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
8	พระพุทธศาสนากับการ แก้ปัญหาและ การพัฒนา	ส 1.1 ม.2/4		3		
			ส 1.1 ม.2/11	3	10	4
9	พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย		ส 2/1 ม.2/1	3	10	4
		ส 2.1 ม.2/2		3		
10	สถาบันทางสังคม	ส 2.1 ม.2/3		3		
11	ประเพณี วัฒนธรรมและภูมิ ปัญญา		ส 2.1 ม.2/4	3	10	5
12	กระบวนการตรากฎหมาย	ส 2.2 ม.2/1		3		
13	ข้อมูล ข่าวสารทางการเมือง		ส 2.2 ม.2/6	3	10	5
	รวม 22 ตัวชี้วัด	15	7	60	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาประวัติศาสตร์ 3

รหัสวิชา ส22102

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เวลาเรียน 20 ชั่วโมง

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 1

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	การสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.2/1		4		
2	วิธีการทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.2/2		4		
			ส 4.1 ม.2/3	4	35	15
3	พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย		ส 4.2 ม.2/1	4	35	15
4	อารยธรรมในภูมิภาคเอเชีย	ส 4.2 ม.2/2		4		
	รวม 5 ตัวชี้วัด	3	2	20	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 4

รหัสวิชา ส22102

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เวลาเรียน 60 ชั่วโมง

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 2

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	การออมและการลงทุน	ส 3.1 ม.2/1		2		
2	การผลิตสินค้าและบริการ	ส 3.1 ม.2/2		2		
3	เศรษฐกิจพอเพียงกับการ ผลิตสินค้าและบริการ		ส 3.1 ม.2/3	3	13	5
4	การคุ้มครองผู้บริโภค	ส 3.1 ม.2/4		3		
5	ระบบเศรษฐกิจ การการ พึ่งพา การแข่งขันทาง เศรษฐกิจในทวีปเอเชีย	ส 3.2 ม.2/1		3		
		ส 3.2 ม.2/2		3		
		ส 3.2 ม.2/3		3		
			ส 3.2 ม.2/4	3	13	5
6	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์	ส 5.1 ม.2/1		3		
7	ภูมิศาสตร์ทวีปยุโรป	ส 5.1 ม.2/1		3		
		ส 5.1 ม.2/2		2		
		ส 5.2 ม.2/1		3		
			ส 5.2 ม.2/2	3	11	5
		ส 5.2 ม.2/3		3		

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
			ส 5.2 ม.2/4	3	11	5
8	ภูมิศาสตร์ทวีปแอฟริกา	ส 5.1 ม.2/1		3		
		ส 5.1 ม.2/2		3		
		ส 5.2 ม.2/1		3		
			ส 5.2 ม.2/2	3	11	5
		ส 5.2 ม.2/3		3		
			ส 5.2 ม.2/4	3	11	5
	รวม 15 ตัวชี้วัด	11	4	60	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาประวัติศาสตร์ 4

รหัสวิชา ส22104

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เวลาเรียน 20 ชั่วโมง

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 2

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	พัฒนาการของอาณาจักร อยุธยา		ส 4.3 ม.2/1	5	20	10
2	พัฒนาการของอาณาจักร ธนบุรี		ส 4.3 ม.2/1	4	20	10
3	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความ มั่นคงและความ เจริญรุ่งเรืองของ อาณาจักรอยุธยา		ส 4.3 ม.2/2	5	30	10
4	ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี	ส 4.3 ม.2/3		5		
	รวม 3 ตัวชี้วัด	1	2	19	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 5

รหัสวิชา ส23101

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เวลาเรียน 60 ชั่วโมง

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 1

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
1	การเผยแผ่พระพุทธศาสนาและความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ	ส 1.1 ม.3/1		2		
		ส 1.1 ม.3/2		2		
			ส 1.1 ม.3/3	2	10	5
2	พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ ประวัติสาวก และชาดก	ส 1.1 ม.3/4		2		
		ส 1.1 ม.3/5		2		
		ส 1.2 ม.3/1		2		
3	หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	ส 1.1 ม.3/6		2		
			ส 1.1 ม.3/7	2	10	5
4	การบริหารจิต	ส 1.1 ม.3/8		2		
		ส 1.1 ม.3/9		2		
5	หน้าที่ชาวพุทธ		ส 1.1 ม.3/10	3	10	4
		ส 1.2 ม.3/2,		2		
			ส 1.2 ม.3/3	3	10	4
		ส 1.2 ม.3/4		2		

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลาย ภาค
		ส 1.2 ม.3/5		3		
		ส 1.2 ม.3/6		3		
			ส 1.2 ม.3/7	3	10	4
6	กฎหมายน่ารู้	ส 2.1 ม.3/1		3		
		ส 2.1 ม.3/2		3		
		ส 2.1 ม.3/3		3		
7	การเมืองการปกครอง		ส 2.2 ม.3/1	3	10	4
		ส 2.2 ม.3/2		3		
		ส 2.2 ม.3/3		3		
			ส 2.2 ม.3/4	3	10	4
	รวม 24 ตัวชี้วัด	17	7	60	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาประวัติศาสตร์ 5

รหัสวิชา ส23102

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เวลาเรียน 20 ชั่วโมง

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 1

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์	ส 4.1 ม.3/1		5		
2	วิธีการทางประวัติศาสตร์		ส 4.1 ม.3/2	5	27	10
3	พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ		ส 4.2 ม.3/1	5	22	10
4	การเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือ และความขัดแย้ง		ส 4.2 ม.3/2	5	21	10
	รวม 4 ตัวชี้วัด	1	3	20	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาสังคมศึกษาพื้นฐาน 6

รหัสวิชา ส23102

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เวลาเรียน 60 ชั่วโมง

จำนวน 1.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 2

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	ระบบเศรษฐกิจ	ส 3.1 ม.3/1		5		
		ส 3.2 ม.3/1		5		
			ส 3.2 ม.3/3	5	14	6
2	การบริหารทรัพยากร		ส 3.1 ม.3/2	5	14	6
3	การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศ		ส 3.2 ม.3/3	5	14	6
4	การเงินการธนาคาร	ส 3.2 ม.3/4		5		
5	เครื่องมือทางภูมิศาสตร์	ส 5.1 ม.3/1		5		
6	ลักษณะทางกายภาพของ ทวีปอเมริกาเหนือและ อเมริกาใต้	ส 5.1 ม.3/2		5		
		ส 5.2 ม.3/1		5		
7	การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		ส 5.2 ม.3/2	5	14	6
		ส 5.2 ม.3/3		5		
			ส 5.2 ม.3/4	5	14	6
	รวม 12 ตัวชี้วัด	7	5	60	70	30

โครงสร้างรายวิชา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชาประวัติศาสตร์ 6

รหัสวิชา ส23104

สาระพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เวลาเรียน 20 ชั่วโมง

จำนวน 0.5 หน่วยกิต

ภาคเรียนที่ 2

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด		เวลา (ชั่วโมง)	น้ำหนัก (คะแนน)	
		ระหว่างทาง	ปลายทาง		ระหว่าง ภาค	ปลายภาค
1	พัฒนาการของไทยสมัย รัตนโกสินทร์		ส 4.3 ม.3/1	5	70	30
2	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความ มั่นคงและความ เจริญรุ่งเรืองของไทยใน สมัยรัตนโกสินทร์	ส 4.3 ม.3/2		5		
3	ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ไทยสมัยรัตนโกสินทร์	ส 4.3 ม.3/3		5		
4	บทบาทของไทยในสมัย ประชาธิปไตย	ส 4.3 ม.3/4		5		
	รวม 4 ตัวชี้วัด	3	1	20	70	30

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส21201 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
1	1.การคิดแยกแยะ ระหว่าง ผลประโยชน์ ส่วนตนและ ผลประโยชน์ ส่วนรวม	1.การคิดแยกแยะ	2	10	7	3	-	-
		2. ระบบคิดฐาน 2	2	10	7	3	-	-
		3.ระบบคิดฐาน 10	2	10	7	3	-	-
		4. ความแตกต่างระหว่างจริยธรรม และ การทุจริต (ชุมชน สังคม)	2	10	7	3	-	-
		5.ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ ส่วนรวม (ชุมชน สังคม)	1	5	2	3		
		6.การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วน ตน และผลประโยชน์ส่วนรวม (ชมุ ชน สังคม)	1	5	-	3	2	-
		7. ผลประโยชน์ทับซ้อน (ชุมชน สังคม)	1	5	-	2	3	-
		8. รูปแบบของผลประโยชน์ทับ ซ้อน (ชุมชน สังคม)	1	5	-	-	5	-
2	2. ความละเอียด และความไม่ทน ต่อการทุจริต	1.การทำงานบ้าน/ชิ้นงาน	1	5	-	-	2	3
		2.การทำเวร/การทำงานสะอาด	1	5	-	-	2	3
		3. การสอบ	2	10	-	-	5	5
		4. การแต่งกาย / การเข้าแถว	2	10	-	-	5	5
		5. การเลือกตั้ง	1	5	-	-	3	2
		6. กิจกรรมนักเรียน (ห้องเรียน)	1	5	-	-	3	2
			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส21202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
3	3. STRONG / จิตพอเพียง ด้านการทุจริต	- ความพอเพียง	2	10	10	-		
		- ความโปร่งใส	2	10	10	-		
		- ความตื่นรู้ / ความรู้	2	10	5	5		
		-ต่อต้านทุจริต	2	10	5	5		
		- มุ่งไปข้างหน้า	1	5		5		
		- ความเอื้ออาทร	1	5		5		
4	4. พลเมืองกับ ความรับผิดชอบ ต่อสังคม	- การเคารพสิทธิหน้าที่ต่อตนเอง และผู้อื่น	2	10			10	-
		- ระเบียบ กฎ กติกา กฎหมาย	2	10			5	5
		- ความรับผิดชอบต่อตนเองและ ผู้อื่น/ สังคม	2	10			5	5
		- ความเป็นพลเมือง	2	10			5	5
		- ความเป็นพลโลก * จัดนิทรรศการ	2	10			5	5
รวม			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส22201 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
1 12 ชั่วโมง 60 คะแนน	1.การคิด แยกแยะ ระหว่าง ผลประโยชน์ ส่วนตนและ ผลประโยชน์ ส่วนรวม	1.การคิดแยกแยะ	2	10	7	3	-	-
		2. ระบบคิดฐาน 2	2	10	7	3	-	-
		3.ระบบคิดฐาน 10	2	10	7	3	-	-
		4. ความแตกต่างระหว่างจริยธรรม และ การทุจริต (ชุมชน สังคม)	1	5	2	3	-	-
		5.ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ ส่วนรวม (ชุมชน สังคม)	2	10	7	3		
		6.การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วน ตน และผลประโยชน์ส่วนรวม (ชุมชน สังคม)	1	5	-	3	2	-
		7. ผลประโยชน์ทับซ้อน (ชุมชน สังคม)	1	5	-	2	3	-
		8. รูปแบบของผลประโยชน์ทับ ซ้อน (ชุมชน สังคม)	1	5	-	-	5	-
2 8 ชั่วโมง 40 คะแนน	2. ความละเอียด และความไม่ทน ต่อการทุจริต	1.การทำการบ้าน/ชิ้นงานกันเอง เถอะ	1	5	-	-	2	3
		2.รู้หน้าที่การทำเวร/การทำความ สะอาด	1	5	-	-	2	3
		3. การสอบ	2	10	-	-	5	5
		4. การแต่งกาย	1	5	-	-	3	2
		5. การเข้าแถว มารยาทคนดี	1	5			3	2
		6. การเลือกตั้ง	1	5	-	-	3	2
		7. การมารวมกลุ่มเพื่อสร้างสรรค์ ด้านทุจริต	1	5	-	-	2	3
			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส22202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
3 10 ชั่วโมง 50 คะแนน	3. STRONG / จิตพอเพียง ด้านการทุจริต	- ความพอเพียง	2	10	7	3	-	-
		- ความโปร่งใส	2	10	7	3	-	-
		- ความตื่นรู้ / ความรู้	1	5	3	2	-	-
		-ต่อต้านทุจริต	1	5	3	2	-	-
		- มุ่งไปข้างหน้า	2	10	5	5	-	-
		- ความเอื้ออาทร	2	10	5	5	-	-
4 10 ชั่วโมง 50 คะแนน	4. พลเมืองกับ ความรับผิดชอบ ต่อสังคม	- การเคารพสิทธิหน้าที่ต่อตนเอง และผู้อื่น	2	10	-	-	7	3
		- ระเบียบ กฎ กติกา กฎหมาย	2	10	-	-	7	3
		- ความรับผิดชอบต่อตนเองและ ผู้อื่น/ สังคม	2	10	-	-	8	2
		- ความเป็นพลเมือง	2	10	-	-	8	2
		- ความเป็นพลโลก	2	10	-	-	-	10
			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส23201 รายวิชาอาเซียนศึกษา
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา	น้ำหนัก คะแนน
1	อาเซียนของเรา	ข้อ 1, 2 และ ข้อ 3	การรู้และเข้าใจความเป็นมาและ ข้อมูลพื้นฐานของอาเซียน จะช่วย ให้เราสามารถอธิบายประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง กลุ่มอาเซียน โครงสร้าง กลไก การดำเนินงาน กฎบัตร สัญลักษณ์ และลักษณะของอาเซียนได้	15	30
2	ก้าวสู่ประชาคม อาเซียน	ข้อ 4	การรู้ และเข้าใจความสำคัญของ สามเสาหลัก จะช่วยให้เราสามารถ เตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ อย่างมีประสิทธิภาพ	5	10
3	การเตรียมพลเมือง ไทยเพื่อเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน	ข้อ 4 และ ข้อ 6	อธิบายประโยชน์ บทบาท แนวทาง ทางการเตรียม ความพร้อมของประเทศไทยเพื่อ เข้าสู่ประชาคมอาเซียน	10	20
4	บทบาทของอาเซียน ในสังคมโลก	ข้อ 5 และ ข้อ 7	มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ บทบาทของอาเซียนในสังคมโลก	9	20
ระหว่างปีหรือระหว่างภาค				39	80
ปลายปีหรือปลายภาค				1	20
รวม				40	100

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส23202 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
1 12 ชั่วโมง 60 คะแนน	1.การคิดแยกแยะระหว่าง ผลประโยชน์ ส่วนตนและผลประโยชน์ ส่วนรวม	1.การคิดแยกแยะ	2	10	6	4	-	-
		2. ระบบคิดฐาน 2	2	10	6	4	-	-
		3.ระบบคิดฐาน 10	2	10	6	4	-	-
		4. ความแตกต่างระหว่างจริยธรรม และ การทุจริต (ชุมชน สังคม)	2	10	6	4	-	-
		5.ประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ ส่วนรวม (ชุมชน สังคม)	2	10	6	4		
		6.ผลประโยชน์ทับซ้อน และ รูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อน (ชุมชน สังคม)	2	10	-	-	10	-
2 8 ชั่วโมง 40 คะแนน	2. ความละเอียดและความไม่ ทนต่อการทุจริต	1.การทำงานบ้าน/ชิ้นงาน	1	5	-	-	2	3
		2.การทำเวร/การทำความสะอาด	1	5	-	-	2	3
		3. การสอบ	2	10	-	-	5	5
		4. การแต่งกาย	2	10	-	-	5	5
		5. การเลือกตั้ง	1	5			3	2
		6.การรวมกลุ่มเพื่อสร้างสรรค์ด้าน ทุจริต	1	5	-	-	3	2
รวม			20	100	30	20	30	20

โครงสร้างรายวิชา

รหัสวิชา ส23203 รายวิชาการป้องกันการทุจริต 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 เวลา 20 ชั่วโมง จำนวน 0.5 หน่วยกิต สาระเพิ่มเติม

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	เรื่อง/เนื้อหา	เวลา เรียน	คะแนน				
				รวม	ก่อน	กลาง	หลัง	ปลาย
3	3. STRONG / จิตพอเพียง ด้านการทุจริต	- ความพอเพียง	1	5	5	-	-	-
		- ความโปร่งใส	1	5	5	-	-	-
		- ความตื่นรู้ / ความรู้	2	10	5	5	-	-
		-ต่อต้านทุจริต	2	10	5	5	-	-
		- มุ่งไปข้างหน้า	2	10	5	5	-	-
		- ความเอื้ออาทร	2	10	5	5	-	-
10 ชั่วโมง	4. พลเมืองกับ ความรับผิดชอบ ต่อสังคม	- การเคารพสิทธิหน้าที่ต่อตนเอง และผู้อื่น	2	10	-	-	10	-
		- ระเบียบ กฎ กติกา กฎหมาย	3	15	-	-	10	5
		- ความรับผิดชอบต่อตนเองและ ผู้อื่น/ สังคม	2	10	-	-	5	5
		- ความเป็นพลเมือง	2	10	-	-	5	5
		- ความเป็นพลโลก * จัดนิทรรศการ	1	5	-	-	-	5
		รวม	20	100	30	20	30	20

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรโรงเรียนลำปลายพลา วิทยาการ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ของผู้เรียนเป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร ผู้สอนพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝัง เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย

1. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนกระบวนการ จัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็น เครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการ เผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะจะ สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาการ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) ให้เข้าใจถึงมาตรฐานการ เรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและ ประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตรโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาการ ฉบับ ปรับปรุง พุทธศักราช 2566 ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

4.1 บทบาทของผู้สอน

1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน

2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการที่ เป็นความคิดรวบยอด หลักการและความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย
- 4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
- 5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- 6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน
- 7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

4.2 บทบาทของผู้เรียน

- 1) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง
- 2) เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ
- 3) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ
- 4) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู
- 5) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่าย การเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่นการเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยโรงเรียนจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในโรงเรียนควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เพื่อที่จะทราบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด จำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในอดีตที่ผ่านมา การวัดและประเมินผลส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญกับการใช้ข้อสอบ ซึ่งไม่สามารถสนองเจตนารมณ์การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิด ลงมือปฏิบัติ ด้วยกระบวนการหลากหลาย เพื่อสร้างองค์ความรู้ ดังนั้น ผู้สอนต้องตระหนักว่า การเรียนการสอนและการวัดผล และประเมินผลเป็นกระบวนการเดียวกัน และจะต้องวางแผนไปพร้อม ๆ กัน

แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ จะบรรลุตามเป้าหมายการเรียนการสอน ที่วางไว้ได้ควรมีแนวทาง ดังต่อไปนี้

1. ต้องวัดและประเมินผลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ทักษะและกระบวนการ เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมในศิลปะ รวมทั้งโอกาสในการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. วิธีการวัดและประเมินผลต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
3. ต้องเก็บข้อมูลที่ได้จากการวัดและประเมินอย่างตรงไปตรงมา และต้องประเมินผลภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่
4. ผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนต้องนำไปสู่การแปรผล และลงข้อสรุปที่สมเหตุสมผล
5. การวัดและประเมินผลต้องมีความเที่ยงตรงและเป็นธรรมทั้งในด้านของวิธีการวัด โอกาสของการประเมิน

เกณฑ์การวัดและประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การตัดสินผลการเรียน ให้ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้น ๆ
2. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินทุกตัวชี้วัดและผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชา
4. ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินและมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การให้ระดับผลการเรียนรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียน ดังต่อไปนี้

4	หมายถึงผลการประเมิน	ดีเยี่ยม	ได้คะแนนร้อยละ 80-100
3.5	หมายถึงผลการประเมิน	ดีมาก	ได้คะแนนร้อยละ 75-79
3	หมายถึงผลการประเมิน	ดี	ได้คะแนนร้อยละ 70-74
2.5	หมายถึงผลการประเมิน	ค่อนข้างดี	ได้คะแนนร้อยละ 65-69
2	หมายถึงผลการประเมิน	ปานกลาง	ได้คะแนนร้อยละ 60-64
1.5	หมายถึงผลการประเมิน	พอใช้	ได้คะแนนร้อยละ 55-59
1	หมายถึงผลการประเมิน	ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ	ได้คะแนนร้อยละ 50-54
0	หมายถึงผลการประเมิน	ต่ำกว่าเกณฑ์	ได้คะแนนร้อยละ 0-4

การประเมินการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน ให้ระดับผลการประเมิน คุณภาพ เป็น 4 ระดับดังนี้

ดีเยี่ยม (3)	หมายถึง	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพดีเลิศอยู่เสมอ
ดี (2)	หมายถึง	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ
ผ่าน (1)	หมายถึง	มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ แต่ยังมีข้อบกพร่องบางประการ
ไม่ผ่าน (0)	หมายถึง	ไม่มีผลงานที่แสดงถึงความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน หรือถ้ามีผลงาน ผลงานนั้นยังมีข้อบกพร่องที่ ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขหลายประการ

การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ระดับผลการประเมิน เป็น 4 ระดับดังนี้

ดีเยี่ยม (3)	หมายถึง	ผู้เรียนปฏิบัติตามตามคุณลักษณะจนเป็นนิสัยและนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและสังคม โดยพิจารณาจาก ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม (3) จำนวน 5-8 คุณลักษณะและไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับดี (2)
ดี (2)	หมายถึง	ผู้เรียนมีคุณลักษณะในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เพื่อให้เกิดการยอมรับ ของสังคมโดยพิจารณาจาก 1. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม (3) จำนวน 1-4 คุณลักษณะ และ ไม่มีคุณลักษณะใดได้ผลการประเมิน ต่ำกว่าระดับดี (2) หรือ 2. ได้ผลการประเมินระดับดีเยี่ยม (3) จำนวน 4 คุณลักษณะ และไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมิน ต่ำกว่าระดับผ่าน (1) หรือ 3. ได้ผลการประเมินระดับดี (2) จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมิน ต่ำกว่าระดับผ่าน (1)
ผ่าน (1)	หมายถึง	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไข ที่สถานศึกษากำหนดโดยพิจารณาจาก 1. ได้ผลการประเมินระดับผ่าน (1) จำนวน 5-8 คุณลักษณะ และไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน (1) หรือ 2. ได้ผลการประเมินระดับดี (2) จำนวน 4 คุณลักษณะ และไม่มี คุณลักษณะใดได้ผลการประเมินต่ำกว่าระดับผ่าน (1)
ไม่ผ่าน (0)	หมายถึง	ผู้เรียนรับรู้และปฏิบัติได้ไม่ครบตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไข ที่สถานศึกษากำหนด โดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับไม่ผ่าน (0) ตั้งแต่ 1 คุณลักษณะ

อภิธานศัพท์

กตัญญูกตเวทิตะ ผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน แยกออกเป็น 2 ข้อ 1. กตัญญู รู้คุณท่าน 2. กตเวทิตะ ตอบแทนหรือสนองคุณท่าน ความกตัญญูกตเวทิตะว่าโดยขอบเขต แยกได้ เป็น 2 ระดับ คือ

2.1 กตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคลผู้มีคุณความดีหรืออุปการะต่อตนเป็นส่วนตัว 2.2 กตัญญูกตเวทิตะต่อบุคคลผู้ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์หรือมีคุณความดี เกื้อกูลแก่ส่วนร่วม

กตัญญูกตเวทิตะต่ออาจารย์ / โรงเรียน ในฐานะที่เป็นศิษย์ พึงแสดงความเคารพนับถืออาจารย์

ผู้เปรียบเสมือนทิศเบื้องขวา ดังนี้ 1. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ 2. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับประทาน ปรึกษา ซักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น 3. พึงด้วยดี พึงเป็น รู้จักฟัง ให้เกิดปัญญา 4. ประนินบัติ ช่วยบริการ 5. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจังถือเป็นกิจสำคัญด้วยดี

กรรม การกระทำ หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือ ทำด้วยความตั้งใจ ประกอบด้วย ความตั้งใจหรือตั้งใจทำดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เช่น ขุดหลุมพรางดักคนหรือสัตว์ในตกลงไปตายเป็นกรรม แต่ขุดบ่อน้ำไว้กินไว้ใช้ สัตว์ตกลงไปตายเองไม่เป็นกรรม (แต่ถ้ารู้ว่ายบ่อน้ำที่ตนขุดไว้อยู่ในที่ซึ่งคนจะพลัดตกได้ง่ายแล้วปล่อยปละละเลย มีคนตกลงไปก็ไม่พ้นกรรม) การกระทำที่ดีเรียกว่า “กรรมดี” ที่ชั่วเรียกว่า “กรรมชั่ว”

กรรม 2 กรรมจำแนกตามคุณภาพ หรือตามธรรมที่เป็นมูลเหตุมี 2 คือ 1. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล กรรมชั่ว คือเกิดจากอกุศลมูล 2. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล กรรมดี คือกรรมที่เกิดจากกุศลมูล

กรรม 3 กรรมจำแนกตามทวารคือทางที่กรรมมี 3 คือ 3. กายกรรม การกระทำทางกาย 2. วจีกรรม การกระทำทางวาจา 3. มโนกรรม การกระทำทางใจ

กรรม 12 กรรมจำแนกตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้ผล มี 12 อย่าง คือ

หมวดที่ 1 ว่าด้วยปากกาล คือจำแนกตามเวลาที่ให้ผล ได้แก่ 1. ทิฏฐิธรรมเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน คือในภพนี้ 2. อุปัชชเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในภพที่จะไปเกิด คือ ในภพหน้า 3. อปราบปริเวทนิยกรรม กรรมที่ให้ผลในภพต่อ ๆ ไป 4. อโหสิกรรม กรรมเลิกให้ผล

หมวดที่ 2 ว่าโดยกิจ คือการให้ผลตามหน้าที่ ได้แก่ 5. ชนกรรม กรรมแต่งให้เกิด หรือกรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด 6. อุปัตถัมภกรรม กรรมสนับสนุน คือ เข้าสนับสนุนหรือซ้ำเติมต่อจากชนกรรม 7. อุปปีฬกรรม กรรมบีบคั้น คือเข้ามาบีบคั้นผลแห่งชนกรรม และอุปัตถัมภกรรมนั้นให้แปรเปลี่ยนทุเลาเบาลงหรือสิ้นเข้า 8. อุปฆาตกรรม กรรมตัดรอน คือ กรรมแรงฝ่ายตรงข้ามที่เข้าตัดรอนให้ผลของกรรมสองอย่างนั้นขาดหรือหยุดไปทีเดียว

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ,ครั้งที่ 2 2546 .

*หมายเหตุ พ.ศ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ; พ.ธ. หมายถึง พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ 9

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543.

หมวดที่ 3 ว่าโดยปานทานปริยาย คือจำแนกตามลำดับความแรงในการให้ผล ได้แก่ 9. คุรุกรรม กรรมหนัก ให้ผลก่อน 10. พหุลกรรม หรือ อาจิณกรรม กรรมที่ทำมากหรือกรรมชินให้ผลรองลงมา 11. อาสันนกรรม กรรมจวนเจียน หรือกรรมใกล้ตาย ถ้าไม่มีสองข้อก่อนก็จะให้ผลก่อนอื่น 12. กตัตตากรรม หรือ

กตัตตวาปนกรรม กรรมสักว่าทำ คือเจตนาอ่อน หรือมิใช่เจตนาอย่างนั้น ให้ผลต่อเมื่อไม่มีกรรมอื่นจะให้ผล

กรรมฐาน ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อุบายทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต มี 2 ประเภท คือ สมถกรรมฐาน คือ อุบายสงบใจ วิปัสสนากรรมฐาน อุบายเรื่องปัญญา

กุลจิรัฏฐธรรม 4 ธรรมสำหรับดำรงความมั่นคงของตระกูลให้ยั่งยืน เหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งตั้งอยู่ได้นาน (พ.ธ. หน้า 134) 1. นัฏฐเวสนา คือ ของหายของหมด รู้จักหาไว้ 2. ชินณปฏิสังขรณา คือ ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม 3. ปริมิตปานโกชนา คือ รู้จักประมาณในการกินการใช้ 4. อธิปัจจสีลวันตสถาปนา คือ ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน

กุศล บุญ ความดี ผลดี สิ่งที่ดี กรรมดี

กุศลกรรม กรรมดี กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดีคือเกิดจากกุศลมูล

กุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งกรรมดี ทางทำดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่สุคติมี 10 อย่างได้แก่

- ก. **กายกรรม 3** (ทางกาย) 1. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากการทำลายชีวิต 2. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาของที่มีได้ให้ 3. กาเมสุมิฉจจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดิฉินคาม
- ข. **วจีกรรม 4** (ทางวาจา) ได้แก่ 4. มุสาวาทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ 5. ปิสุณยาวาจา เวรมณี เว้นจากพูดส่อเสียด 6. ผรุสย วาจา เวรมณี เว้นจากพูดคำหยาบ 7. สัมผัปปลาปา เวรมณี เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ
- ค. **มโนกรรม 3** (ทางใจ) 8. อนภิชชา ไม่โลภคอยจ้องอยากได้ของเขา 9. อพยาบาท ไม่คิดร้าย เบียดเบียนเขา 10. สัมมาทิฐิ เห็นชอบตามคลองธรรม

กุศลมูล รากเหง้าของกุศล ต้นเหตุของกุศล ต้นเหตุของความดี 3 อย่าง 1. อโลภะ ไม่โลภ (จาคะ) 2. อโทสะ ไม่คิดประทุษร้าย (เมตตา) 3. อโมหะ ไม่หลง (ปัญญา)

กุศลวิตก ความตริที่ เป็นกุศล ความนึกคิดที่ดีงาม 3 คือ 1. เนกขัมมวิตก ความตริที่ปลอดจากกาม 2. อพยาบาทวิตก ความตริที่ปลอดจากพยาบาท 3. อวิหีสาวิตก ความตริที่ปลอดจากการเบียดเบียน

โกศล 3 ความฉลาด ความเชี่ยวชาญ มี 3 อย่าง 1. อายโกศล คือ ความฉลาดในความเจริญ รอบรู้ทางเจริญและเหตุของความเจริญ 2. อปายโกศล คือ ความฉลาดในความเสื่อม รอบรู้ทางเสื่อมและเหตุของความเสื่อม 3. อุปายโกศล คือ ความฉลาดในอุบาย รอบรู้วิธีแก้ไขเหตุการณ์และวิธีที่จะทำให้สำเร็จ ทั้งในการป้องกันความเสื่อมและในการสร้างความเจริญ

ขันธ กอง พวก หมวด หมู่ ลำตัว หมวดหนึ่ง ๆ ของรูปธรรมและนามธรรมทั้งหมดที่แบ่งออกเป็นห้ากอง ได้แก่ รูปขันธ คือ กองรูป เวทนาขันธ คือ กองเวทนา สัญญาขันธ คือ กองสัญญา สังขารขันธ คือ กองสังขาร วิญญาณขันธ คือ กองวิญญาณ เรียกรวมว่า เบญจขันธ

การวธธรรม 6 ธรรม คือ ความเคารพ การถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะพึงใส่ใจและปฏิบัติด้วย ความเอื้อเฟื้อ หรือด้วยความหนักแน่นจริงจังมี 6 ประการ คือ 1. สัตถุคารวตา ความเคารพในพระศาสดา หรือพุทธคารวตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า 2. ธัมมคารวตา ความเคารพในพระธรรม 3. สังฆคารวตา ความเคารพใน

พระสงฆ์ 4. ลึกขาคารวตา ความเคารพในการศึกษา 5. อัปมาทคารวตา

ความเคารพในความไม่ประมาท 6. ปฏิสันถารคารวตา ความเคารพในการปฏิสันถาร

คิหิสุข (กามโกคิสุข 4) สุขของคฤหัสถ์ สุขของชาวบ้าน สุขที่ชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สม่ำเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี 4 ประการ 1. อตติสุข สุขเกิดจากความมืทรัพย์สิน 2. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์สิน 3. อนนสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ 4. อนวัชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ (ไม่บกพร่องเสียหายทั้งทางกาย วาจา และใจ)

ฆราวาสธรรม 4 ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ 4 ประการ ได้แก่ 1. สัจจะ คือ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง 2. ทมะ คือ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัด ตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตน ให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา 3. ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4. จาคะ คือ เสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวหรือ เอาแต่ใจตัว

จิต ธรรมชาติที่รู้อารมณ์ สภาพที่นึกคิด ความคิด ใจ ตามหลักฝ่ายอภิธรรม จำแนกจิตเป็น 89 แบ่งโดยชาติ เป็นอกุศลจิต 12 กุศลจิต 21 วิปากจิต 36 และกิริยาจิต 8

เจตสิก ธรรมที่ประกอบกับจิต อากาหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ศรัทธา เมตตา สติ ปัญญา เป็นต้น มี 52 อย่าง จัดเป็นอัญญสมานาเจตสิก 13 อกุศลเจตสิก 14 โสภณเจตสิก 25

ฉันทะ 1. ความพอใจ ความชอบใจ ความยินดี ความต้องการ ความรักใคร่ในสิ่งนั้น ๆ 2. ความยินยอม ความยอมให้ ที่ประชุมทำกิจนั้น ๆ ในเมื่อตนมิได้ร่วมอยู่ด้วย เป็นธรรมเนียมของภิกษุที่อยู่ในวัดซึ่งมีสมาธิร่วมกัน มีสิทธิที่จะเข้าประชุมทำกิจของสงฆ์ เว้นแต่ภิกษุนั้นอาพาธ จะเข้าร่วมประชุมด้วยไม่ได้ ก็มอบฉันทะคือ แสดงความยินยอมให้สงฆ์ทำกิจนั้น ๆ ได้

ฌาน การเพ่ง การเพ่งพินิจด้วยจิตที่เป็นสมาธิแน่วแน่ มี 2 ประเภท คือ 1. รูปฌาน 2. อรูปฌาน

ฌานสมบัติ การบรรลุฌาน การเข้าฌาน

ดรุณธรรม ธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ คือ ข้อปฏิบัติที่เป็นดุจประตูลูกยันต์อันเปิดออกไปสู่ความสุข ความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต 6 ประการ คือ 1. อาโรคยะ คือ รักษาสุขภาพดี มิให้มีโรคทั้งจิต และกาย 2. ศีล คือ มีระเบียบวินัย ไม่ก่อเวรภัยแก่สังคม 3. พุทธานุมิตี คือ ได้คนดีเป็นแบบอย่าง ศึกษาเยี่ยงนิยัมแบบอย่างของมหาบุรุษพุทธชน 4. สุตะ คือ ตั้งเรียนรู้อย่างจริงจัง เล่าเรียนคั่นคว้าให้รู้เชี่ยวชาญใฝ่สดับเหตุการณ์ให้รู้เท่าทัน 5. ธรรมานุวัติ คือ ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม ดำรงมั่นในสุจริต ทั้งชีวิตและงานดำเนินตามธรรม 6. อสันทา คือ มีความขยันหมั่นเพียร มีกำลังใจแข็งแกร่ง ไม่ท้อแท้เฉื่อยชา เพียรก้าวหน้าเรื่อยไป (ธรรมานุชีวิต บทที่ 15 คนสืบตระกูล ข้อ ก. หน้า 55)

หมายเหตุ หลักธรรมข้อนี้เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “วัฒนธรรม” ตรงคำบาลีว่า “อถถวาร” ประตูลูกยันต์ ประโยชน์

ตัณหา (1) ความทะยานอยาก ความดิ้นรน ความปรารถนา ความแสหา มี 3 คือ 1. กามตัณหา ความทะยานอยากในกาม อยากได้อารมณ์อันน่ารักน่าใคร่ 2. ภวตัณหา ความทะยานอยากในภพ อยากเป็นนั่นเป็นนี่ 3. วิภวตัณหา ความทะยานอยากในวิภพ อยากไม่เป็นนั่นไม่เป็นนี่ อยากพรากรพันดับสูญ ไปเสีย

ค้นหา (2) อิตามารนางหนึ่งใน 3 นาง ที่อาสาพระยามารผู้เป็นบิดา เข้าไปประโลมพระพุทเจ้าด้วยอาการต่าง ๆ ในสมัยที่พระองค์ประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธ ภายหลังตรัสรู้ใหม่ ๆ (อีก 2 นางคือ อรดีกับราคา) (พ.ศ. หน้า 72)

ไตรลักษณ์ ลักษณะสาม คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความไม่ใช่ตัวตน 1. อนิจจตา (ความเป็นของไม่เที่ยง) 2. ทุกขตา (ความเป็นทุกข์) 3. อนัตตา (ความเป็นของไม่ใช่ตน) (พ.ศ. หน้า 104)

ไตรสิกขา สิกขาสาม ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง คือ 1. อธิศีลสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ศีลอันยิ่ง 2. อธิจิตตสิกขา หมายถึง สิกขา คือ จิตอันยิ่ง 3. อธิปัญญาสิกขา หมายถึง สิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง เรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า 87)

ทศพิธราชธรรม 10 ธรรมสำหรับพระเจ้าแผ่นดิน คุณสมบัติของนักปกครองที่ดี สามารถปกครองแผ่นดินโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน จนเกิดความชื่นชมยินดี มี 10 ประการ คือ

1. ทาน การให้ทรัพย์สินสิ่งของ
2. ศีล ประพฤติดีงาม
3. บริจาคะ ความเสียสละ
4. อาชวะ ความซื่อตรง
5. มัทวะ ความอ่อนโยน
6. ตบะ ความทรงเดช เภาคิเลสตัณหา ไม่หมกมุ่นในความสุขสำราญ
7. อักโกระความไม่กลัวโรธ
8. อวิหิงสา ความไม่ข่มเหงเบียดเบียน
9. ชันติ ความอดทนเข้มแข็ง ไม่ท้อถอย
10. อวิโรธนะ ความไม่คลาดธรรม (พ.ศ. หน้า 250)

ทวิธัมมิกัตถสังวัตตนิกรธรรม 4 ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน คือ ประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชีวิตนี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา เช่น ทรัพย์ ยศ เกียรติ ไม้ตรี เป็นต้น มี 4 ประการ คือ

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น
2. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา
3. กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี
4. สมชีวิตา การเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ (พ.ศ. หน้า 95)

ทุกข์ 1. สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่ทนอยู่ไม่ได้ เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและดับสลาย เนื่องจากต้องไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง 2. สภาพที่ทนได้ยาก ความรู้สึกไม่สบาย ได้แก่ ทุกขเวทนา (พ.ศ. หน้า 99)

ทุกกริยา กิริยาที่ทำได้ยาก การทำความเพียรอันยากที่ใคร ๆ จะทำได้ เช่น การบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรมวิเศษ ด้วยวิธีที่นานตต่าง ๆ เช่น กลั่นลมอัสสาสะ (ลมหายใจเข้า) ปัสสาสะ (ลมหายใจออก) และอดอาหาร เป็นต้น (พ.ศ. หน้า 100)

ทุจจิต 3 ความประพฤติน่าดี ประพฤติชั่ว 3 ทาง ได้แก่ 1. กายทุจจิต ประพฤติชั่วทางกาย 2. วจิตุจจิต ประพฤติชั่วทางวาจา 3. มโนทุจจิต ประพฤติชั่วทางใจ (พ.ศ. หน้า 100)

เทวทูต 4 ทูตของยมเทพ สื่อแจ้งข่าวของมฤตยู สัญญาณที่เตือนให้ระลึกถึงคติธรรมดาของชีวิต มีให้มีความประมาท ได้แก่ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ 3 อย่างแรกเรียกเทวทูต ส่วนสมณะเรียกรวมเป็นเทวทูตไปด้วยโดยปริยายเพราะมาในหมวดเดียวกัน แต่ในบาลีท่านเรียกว่านิมิต 4 ไม่ได้เรียกเทวทูต (พ.ศ. หน้า 102)

ธาตุ 4 สิ่งที่ทรงภาวะของมันอยู่เองตามธรรมดาของเหตุปัจจัย ได้แก่ 1. ปฐวีธาตุ หมายถึง ภาวะที่แผ่ไปหรือกินเนื้อที่ เรียกชื่อสามัญว่า ธาตุเข้มแข็งหรือธาตุดิน 2. อาโปธาตุ หมายถึง ภาวะที่เอิบอาบดูดซึม เรียกสามัญว่า ธาตุเหลว หรือธาตุน้ำ 3. เตโชธาตุ หมายถึง ภาวะที่ทำให้ร้อน เรียกสามัญว่า ธาตุไฟ 4. วาโยธาตุ หมายถึง ภาวะที่ทำให้เคลื่อนไหว เรียกสามัญว่า ธาตุลม (พ.ศ. หน้า 113)

นาม ธรรมที่รู้จักกันด้วยชื่อ กำหนดรู้ด้วยใจเป็นเรื่องของจิตใจ สิ่งที่ไม่รูปร่าง ไม่มีรูปแต่น้อมมาเป็นอารมณ์ของจิตได้ (พ.ศ. หน้า 120)

นิยาม 5 กำหนดอันแน่นอน ความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ กฎธรรมชาติ 1. อุตุนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับอุณหภูมิจึงหรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะ ดิน น้ำ อากาศ และฤดูกาล อันเป็นสิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์) 2. พีชนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการสืบพันธุ์ มีพันธุ์กรรมเป็นต้น) 3. จิตตนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต) 4. กรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ คือ กระบวนการให้ผลของการกระทำ) 5. ธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุ เป็นผลแก่กันแห่งสิ่งทั้งหลาย (พ.ธ. หน้า 194)

นิวรรณ์ 5 สิ่งทีกั้นจิตไม่ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม ธรรมทีกั้นจิตไม่ให้บรรลุคุณความดี อุกุศลธรรมทีทำจิตให้เศร้าหมอง และทำปัญญาให้อ่อนกำลัง 1. กามฉันทะ (ความพอใจในกาม ความต้องการกามคุณ) 2. พยาบาท (ความคิดร้าย ความขัดเคืองแค้นใจ) 3. ถีนมิทธะ (ความหดหู่และเซื่องซึม) 4. อุทธัจจกุกกุกจะ (ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ ความกระวนกระวายกลุ่มกังวล) 5. วิวิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) (พ.ธ. หน้า 195)

นิโรธ ความดับทุกข์ คือดับตัณหาได้สิ้นเชิง ภาวะปลอดทุกข์ เพราะไม่มีทุกข์ทีจะเกิดขึ้นได้ หมายถึง พระนิพพาน (พ.ศ. หน้า 127)

บารมี คุณความดีทีบำเพ็ญอย่างย้งยวด เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงย้งมี 10 คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา (พ.ศ. หน้า 136)

บุญกิริยาวัตร 3 ทีตั้งแห่งการทำบุญ เรื่องทีจัดเป็นการทำงานความดี หลักการทำงานความดี ทางความดีมี 3 ประการ คือ 1. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ 2. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดีมีระเบียบวินัย 3. ภาวนมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ (พ.ธ. หน้า 109)

บุญกิริยาวัตร 10 ทีตั้งแห่งการทำบุญ ทางความดี 1. ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ 2. ศีลมัย คือ ทำบุญด้วยการรักษาศีล หรือประพฤติดี 3. ภาวนมัย คือ ทำบุญด้วยการเจริญภาวนา คือฝึกอบรมจิตใจ 4. อปจายนมัย คือ ทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน 5. เวยยาวัจจมัย คือ ทำบุญด้วยการช่วยชวนช่วย รับผิดชอบ 6. ปัตติทานมัย คือ ทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น 7. ปัตตานุโมทนา มัย คือ ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น 8. ฐัมมัสสวนมัย คือ ทำบุญด้วยการฟังธรรม ศึกษาหาความรู้ 9. ฐัมมเทศนามัย คือทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้ 10. ทิฏฐุชกรรม คือ ทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง (พ.ธ. หน้า 110)

บุพนิมิตของมัจฉิมาปฏิบัติ บุพนิมิต แปลว่า สิ่งทีเป็นเครื่องหมายหรือสิ่งบ่งบอกล่วงหน้า พระพุทธองค์ตรัสเปรียบเทียบว่า ก่อนทีดวงอาทิตย์จะขึ้น ย่อมมีแสงเงินแสงทองปรากฏให้เห็นก่อนฉันใด ก่อนทีอรยมรรคซึ่งเป็นข้อปฏิบัติสำคัญในพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้น ก็มีธรรมบางประการปรากฏขึ้นก่อน เหมือนแสงเงินแสงทองฉันนั้น องค์ประกอบของธรรมดังกล่าว หรือบุพนิมิตแห่งมัจฉิมาปฏิบัติ ได้แก่ 1. กัลป์ยามมิตตตา ความมีกัลยาณมิตร 2. สีสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล มีวินัย มีความเป็นระเบียบในชีวิตของตนและในการอยู่ร่วมในสังคม 3. ฉันทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยฉันทะ พอใจใฝ่รักในปัญญา สัจธรรม ในจริยธรรม ใฝ่รู้ในความจริงและใฝ่ทำความดี 4. อัตตสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการทีจะฝึกฝน พัฒนาตนเอง เห็นความสำคัญของการทีจะต้องฝึกตน 5. ทิฏฐิสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยทิฏฐิ ยึดถือ เชื่อถือในหลักการ และมีความเห็นความเข้าใจพื้นฐานทีมองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย 6. อัปมาทสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของกาลเวลา เห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้เร่งรัดการค้นหาให้เขาถึงความจริงหรือในการใช้ชีวิตทีตั้งงามให้สำเร็จ 7. โยนิโสมนสิการ รู้จัดคิดพิจารณา มองสิ่งทั้งหลายให้ได้ความรู้และได้ประโยชน์ทีจะเอามาใช้พัฒนาดตนเองย้ง ๆ ขึ้นไป (แสงเงินแสงทองของชีวิตที ตั้งงาม: พระธรรมปิฎก) (ป.อ. ปยุตโต)

เบญจธรรม ธรรม 5 ประการ ความดี 5 อย่าง ที่ควรประพฤติคู่กันไปกับการรักษาเบญจศีลตามลำดับข้อ ดังนี้ 1. เมตตากรุณา 2. สัมมาอาชีวะ 3. กามสังวร (สำรวมในกาม) 4. สัจจะ 5. สติสัมปชัญญะ (พ.ศ. หน้า 140 – 141)

เบญจศีล ศีล 5 เว้นฆ่าสัตว์ เว้นลักทรัพย์ เว้นประพฤติดนในกาม เว้นพูดปด เว้นของเมา (พ.ศ. หน้า 141)

ปฐมเทศนา เทศนาครั้งแรก หมายถึง ธัมมจักกัปปวัตตนสูตรที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 หลังจากวันตรัสรู้สองเดือน ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี (พ.ศ. หน้า 147)

ปฏิจจสมุปบาท สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงมีขึ้น การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัยต่อเนื่องกันมา (พ.ศ. หน้า 143)

ปริยัติ พุทธพจน์อันจะพึงเล่าเรียน สิ่งที่ควรเล่าเรียน การเล่าเรียนพระธรรมวินัย (พ.ศ. หน้า 145)

ปธาน 4 ความเพียร 4 อย่าง ได้แก่ 1. สังวรปธาน คือ การเพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น (ยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น) 2. ปหานปธาน คือ เพียรละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภาวนาปธาน คือ เพียรเจริญ หรือทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น 4. ออนุรักษนาปธาน คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไปและทำให้เพิ่มไพบูลย์ (พ.ศ. หน้า 149)

ปปัญจธรรม 3 กิเลสเครื่องเนิ่นช้า กิเลสที่เป็นตัวการทำให้เกิดปรุงแต่งยึดเยื้อพิสดาร ทำให้เขาห่างออกไปจากความ เป็นจริงง่าย ๆ เปิดเผย ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ และขัดขวางไม่ให้เข้าถึงความจริง หรือทำให้ ไม่อาจ แก้ปัญหาอย่างถูกต้องตรงไปตรงมา มี 3 อย่าง คือ 1. ตัณหา (ความทะยานอยาก ความปรารถนาที่จะบำรุง บำเรอ ประนเปรอตน ความอยากได้อะไร) 2. ทิฎฐิ (ความคิดเห็น ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่ยึดถือไว้โดยมโนการหรือโดยอาการเชิดชูว่าอย่างนั้นเท่านั้นจริงอย่างอื่นทั้งทั้งนั้น เป็นต้น ทำให้ปิดตัวแคบ ไม่ยอมรับฟังใคร ตัดโอกาสที่จะเจริญปัญญา หรือคิดเตลิดไปข้างเดียว ตลอดจนเป็นเหตุแห่งการเบียดเบียน บีบคั้นผู้อื่นที่ไม่ถ้อยอย่างตน ความยึดติดในทฤษฎี ฯลฯ คือความคิดเห็นเป็นความจริง) 3. มานะ (ความถือตัว ความสำคัญตนว่าเป็นนั่นเป็นนี่ ถือสูง ถือต่ำ ยิ่งใหญ่ เท้าเทียมหรือด้อยกว่าผู้อื่น ความอยากเด่น อยากระงับคนอื่นให้ยิ่งใหญ่) (พ.ศ. หน้า 111)

ปฏิเวธ เข้าใจตลอด ทางตลอด ตรัสรู้ รู้ทะลุปรุโปร่ง ล่วงด้วยการปฏิบัติ (พ.ศ. หน้า 145)

ปฏิเวธสัทธรรม สัทธรรม คือ ผลอันจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน (พ.ศ. หน้า 125)

ปัญญา 3 ความรอบรู้ เข้าใจ รู้ซึ่ง มี 3 อย่าง คือ 1. สุตมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การสดับการเล่าเรื่อง) 2. จินตามนปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การคิด การพิจารณาหาเหตุผล) 3. ภาวนามยปัญญา (ปัญญาเกิด แต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ) (พ.ศ. หน้า 113)

ปัญญาวุฒิธรรม ธรรมเป็นเครื่องเจริญปัญญา คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญองกามแห่งปัญญา

1. สัมปรีทสังสวะ คบหาสัตบุรุษ เสวนาท่านผู้ทรง 2. สัทธัมมัสสนะ ฟังสัทธรรม เอาใจใส่ เล่าเรียนหา ความรู้จริง 3. โยนิโสมนสิการ ทำในใจโดยแยบคาย คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี 4. ธัมมานุสम्मปฏิบัติ ปฏิบัติ ธรรมถูกต้องตามหลัก คือ ให้สอดคล้องพอดี ขอบเขตความหมาย และวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่น ๆ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและตริตrongเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้น ๆ (พ.ศ. หน้า 162 – 163)

ปาปณิกธรรม 3 หลักพ่อค้า องค์คุณของพ่อค้ามี 3 อย่าง คือ 1. จักขุมา ตาดี (รู้จักสินค้า) ดูของเป็น สามารถ คำนวณราคา กะทุน เก่งกำไร แม่นยำ 2. วิจฺจโร จัดเจนธุรกิจ (รู้แหล่งซื้อขาย รู้ความเคลื่อนไหวความต้องการ ของตลาด สามารถในการจัดซื้อจัดจำหน่าย รู้ใจและรู้จักเอาใจลูกค้า) 3. นิสสยสัมปັນโน พร้อมด้วยแหล่งทุน

อาศัย (เป็นที่เชื่อถือไว้วางใจในหมู่แหล่งทุนใหญ่ ๆ หาเงินมาลงทุนหรือดำเนินกิจการโดยง่าย ๆ) (พ.ธ. หน้า 114)

ผัสสะ หรือ สัมผัส การถูกต้อง การกระทบ ความประจวบกันแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอก และวิญญาณ มี 6 คือ 1. จักขุสัมผัส (ความกระทบทางตา คือ ตา + รูป + จักขุ - วิญญาณ) 2. โสตสัมผัส (ความกระทบทางหู คือ หู + เสียง + โสตวิญญาณ) 3. ฆานสัมผัส (ความกระทบทางจมูก คือ จมูก + กลิ่น + ฆานวิญญาณ) 4. ชิวหาสัมผัส (ความกระทบทางลิ้น คือ ลิ้น + รส + ชิวหาวิญญาณ) 5. กายสัมผัส (ความกระทบทางกาย คือ กาย + โผฏฐัพพะ + กายวิญญาณ) 6. มโนสัมผัส (ความกระทบทางใจ คือ ใจ + ธรรมารมณ์ + มโนวิญญาณ) (พ.ธ. หน้า 233)

ผู้วิเศษ หมายถึง ผู้สำเร็จ ผู้มีวิทยากร (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525)

พระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ (พ.ศ. หน้า 183)

พระอนุพุทธะ ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้ระดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอน (พ.ศ. หน้า 374)

พระปัจเจกพุทธะ พระพุทธเจ้าประเภทหนึ่ง ซึ่งตรัสรู้เฉพาะตัว มิได้สั่งสอนผู้อื่น (พ.ศ. หน้า 162)

พระพุทธคุณ 9 คุณของพระพุทธเจ้า 9 ประการ ได้แก่ 1. อรหะ เป็นผู้ไกลจากกิเลส 2. สมมาสัมพุทธะ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง 3. วิชาจรณสมปนโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและ จรรยา 4. สุกโต เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี 5. โลกวิทู เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง 6. อนุตตโร บุริสทมสารถิ เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า 7. สตถา เทวมนุสสานิ เป็นครูผู้สอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย 8. พุโธ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน 9. ภควา เป็นผู้มีโชค มีความเจริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ (พ.ศ. หน้า 191)

พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้โดยชอบแล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ท่านผู้รู้ดี รู้ชอบด้วยตนเองก่อนแล้ว สอนประชุมชนให้ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (พ.ศ. หน้า 183)

พระภิกษุ ชายผู้ได้อุปสมบทแล้ว ชายที่บวชเป็นพระ พระผู้ชาย แปลตามรูปศัพท์ว่า ผู้ขอหรือผู้มองเห็นภัยในสังขารหรือผู้ทำลายกิเลส คูบริษั 4 สหธรรมิก บรรพชิต อุปสัมบัน ภิกษุสาวกรูปแรก ได้แก่ พระอัญญาโกณฑัญญะ (พ.ศ. หน้า 204)

พระรัตนตรัย รัตนะ 3 แก้วอันประเสริฐ หรือสิ่งล้ำค่า 3 ประการ หลักที่เคารพบูชาสูงสุดของพุทธศาสนิกชน 3 อย่าง คือ 1. พระพุทธเจ้า (พระผู้ตรัสรู้เอง และสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม) 2. พระธรรม (คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ) 3. พระสงฆ์ (หมู่สาวกผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า) (พ.ธ. หน้า 116)

พระสงฆ์ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย หมู่สาวกของพระพุทธเจ้า (พ.ศ. หน้า 185)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า หมายถึง ท่านผู้ตรัสรู้เอง และสอนผู้อื่นให้รู้ตาม (พ.ศ. หน้า 189)

พระอนุพุทธะ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ตาม คือ ตรัสรู้ด้วยได้ระดับเล่าเรียนและปฏิบัติตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอน ได้แก่ พระอรหันต์สาวกทั้งหลาย (พ.ศ. หน้า 374)

พระอริยบุคคล หมายถึง บุคคลผู้เป็นอริยะ ท่านผู้บรรลุลหรรณวิเศษ มีโสดาปัตติผล เป็นต้น มี 4 คือ

๑. พระโสดาบัน
๒. พระสกทาคามี (หรือสกิทาคามี)
๓. พระอนาคามี
๔. พระอรหันต์

แบ่งพิสดารเป็น 8 คือ

พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผลคู่ 1

พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผลคู่ 1

พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผลคู่ 1

พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค และพระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผลคู่ 1 (พ.ศ. หน้า 386)

พราหมณ์ หมายถึง คนวรรณะหนึ่งใน 4 วรรณะ คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร ; พราหมณ์เป็นวรรณะ

นักบวชและเป็นเจ้าพิธี ถือตนว่าเป็นวรรณะสูงสุด เกิดจากปากพระพรหม (พ.ศ. หน้า 185)

พละ 4 กำลัง พละ 4 คือ ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่ต้องหวาดหวั่นภัยต่าง ๆ ได้แก่ 1.

ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา 2. วิริยพละ กำลังคือความเพียร 3. อนวัชชพละ กำลังคือการกระทำที่ไม่มีโทษ 4. สังคหพละ กำลังการสังเคราะห์ คือ เกื้อกูลอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี (พ.ศ. หน้า 185 – 186)

พละ 5 พละ กำลัง พละ 5 คือ ธรรมอันเป็นกำลัง ซึ่งเป็นเครื่องเกื้อหนุนแก่อริยมรรค จัดอยู่ในจำพวก โพธิปักขิยธรรม มี 5 คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา (พ.ศ. หน้า 185 – 186)

พุทฺธกิจ 5 พระพุทฺธองค์ทรงบำเพ็ญพุทฺธกิจ 5 ประการ คือ 1. ปุพฺพณฺเห ปิณฺทปาตณฺจ ตอนเช้าเสด็จออกบิณฑบาต เพื่อโปรดสัตว์ โดยการสนทนาธรรมหรือการแสดงหลักธรรมให้เข้าใจ 2. สายณฺเห ธมฺมเทศนํ ตอนเย็น แสดงธรรมแก่ประชาชนที่มาเฝ้าบริเวณที่ประทับ 3. ปิโทเส ภิกฺขุโอรุทํ ตอนค่ำแสดงโอวาทแก่พระสงฆ์ 4. อทฺธมฺรตฺเต เทวปญฺหนํ ตอนเที่ยงคืนทรงตอบปัญหาแก่พวกเทวดา 5. ปจฺจุสฺสวคเต กาเล ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนํ ตอนเช้ามืด จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์โลกว่าผู้ใดมีอุปนิสัยที่จะบรรลุธรรมได้ (พ.ศ. หน้า 189 - 190)

พุทฺธคุณ คุณของพระพุทฺธเจ้า คือ 1. ปัญญาคุณ (พระคุณ คือ ปัญญา) 2. วิสุทฺธิคุณ (พระคุณ คือ ความบริสุทธิ์) 3. กรุณาคุณ (พระคุณ คือ พระมหากรุณา) (พ.ศ. หน้า 191)

ภพ โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ ภาวะชีวิตของสัตว์ มี 3 คือ 1. กามภพ ภพของผู้ยังเสวยกามคุณ 2. รูปภพ ภพของผู้เข้าถึงรูปมาน 3. อรูปภพ ภพของผู้เข้าถึงอรูปมาน (พ.ศ. หน้า 198)

ภาวนา 4 การเจริญ การทำให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1. กายภาวนา 2. สีลภาวนา 3. จิตตภาวนา 4. ปัญญาภาวนา (พ.ศ. หน้า 81 – 82)

ภูมิ 31 1.พื้นเพ พื้น ที่ดิน แผ่นดิน 2. ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ ระดับชีวิต มี 31 ภูมิ ได้แก่
อบายภูมิ 4 (ภูมิที่ปราศจากความเจริญ) - นิรยะ (นรก) - ตีรจฺฉานโยนิ (กำเนิดตีรจฺฉาน) - ปิตติวิสัย (แดนเปรต) - อสุรกาย (พวกอสูร) กามสุคติภูมิ 7 (กามาวจรภูมิที่เป็นสุคติ ภูมิที่เป็นสุคติซึ่งยังเกี่ยวข้องกับกาม) - มนุสฺย (ชาวมนุสฺย) - จาตุมหาราชิกา (สวรรค์ชั้นที่ท้าวมหาราช 4 ปกครอง) - ดาวดึงส์ (แดนแห่งเทพ 33 มีท้าวสักกะเป็นใหญ่) - ยามา (แดนแห่งเทพผู้ปราศจากความทุกข์) - ดุสิต (แดนแห่งผู้เฝ้าด้วยสิริสมบัติของตน) - นิมมานรดี (แดนแห่งเทพผู้ยินดีในการเนรมิต) - ปรินิมิตตวสวัตติ (แดนแห่งเทพผู้ยังอำนาจให้เป็นไปในสมบัติที่ผู้อื่นนิรมิตให้) (พ.ศ. หน้า 316-317)

โภคาทิยะ 5 ประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโภคะทรัพย์ ในการที่จะมีหรือเหตุผลในการที่จะมีหรือครอบครองโภคะทรัพย์
1. เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข 2. บำรุงมิตรสหายและร่วมกิจกรรมการงานให้เป็นสุข 3. ใช้ป้องกันภัยอันตราย 4. ทำพลี คือ ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ อติญาติ ต่อนับแขก ปุพฺพเปตพลี ทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ ราชพลี บำรุงราชการ เสียภาษี เทวตาพลี สักการะบำรุงสิ่งที่เชื่อถือ 5. อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ ผู้ประพฤติดชอบ (พ.ศ. หน้า 202 -203)

มงคล สิ่งที่ทำให้มีโชคดีตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง ธรรมที่นำมาซึ่งความสุข ความเจริญ มงคล 38 ประการ หรือ เรียกเต็มว่า อุดมมงคล (มงคลอันสูงสุด) 38 ประการ (ดูรายละเอียดมงคลสูตร) (พ.ศ. หน้า 211)

มิจฉาณิชา 5 การค้าขายที่ผิดศีลธรรมไม่ชอบธรรม มี 5 ประการ คือ 1. สัตถวณิชา ค้าอาวุธ 2. สัตถวณิชา ค้ามนุษย์ 3. มังสวณิชา เลี้ยงสัตว์ไว้ขายเนื้อ 4. มัชชวณิชา ค้าขายน้ำเมา 5. วิสวณิชา ค้าขายยาพิษ (พ.ศ. หน้า 233)

มรรคมืองค์ 8 ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกเต็มว่า “อริยอัฏฐังคิกมรรค” ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ เห็นชอบ 2. สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3. สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4. สัมมากัมมันตะ ทำการชอบ 5. สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6. สัมมาวายามะ เพียรชอบ 7. สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ 8. สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (พ.ศ. หน้า 215)

มิจฉัตตะ 10 ภาวะที่ผิด ความเป็นสิ่งที่ผิด ได้แก่ 1. มิจฉาทิฐิ (เห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตามหลัก กุศลกรรมบถ และความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์) 2. มิจฉาสังกัปปะ (ดำริผิด ได้แก่ ความดำริที่เป็น อกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ) 3. มิจฉาวาจา (วาจาผิด ได้แก่ วาจทุจริต 4) 4. มิจฉากัมมันตะ (กระทำผิด ได้แก่ กายทุจริต 3) 5. มิจฉาอาชีวะ (เลี้ยงชีพผิด ได้แก่ เลี้ยงชีพในทางทุจริต) 6. มิจฉา วายามะ (พยายามผิด ได้แก่ ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ) 7. มิจฉาสติ (ระลึกผิด ได้แก่ ความ ระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่น ระลึกถึงการได้ทรัพย์ การได้ยศ เป็นต้น ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติ เทียม) เป็นเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลส มีโลภะ มานะ อสสา มัจฉริยะ เป็นต้น 8. มิจฉาสมาธิ (ตั้งใจผิด ได้แก่ ตั้งจิตเพ่งเล็ง จดจ่อปักใจแน่วแนในกามราคะพยาบาท เป็นต้น หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิน ติด หมกมุ่น ตลอดจนนำไปใช้ผิดทาง ไม่เป็นไปเพื่อญาณทัสสนะ และความหลุดพ้น) 9. มิจฉาญาณ (รู้ผิด ได้แก่ ความหลงผิดที่แสดงออกในการคิดอุปายทำความชั่วและการพิจารณาทบทวน ว่าความชั่วนั้น ๆ ตนกระทำได้อย่างดีแล้ว เป็นต้น) 10. มิจฉาวิมุตติ (พ้นผิด ได้แก่ ยังไม่ถึงวิมุตติ สำคัญว่าถึงวิมุตติ หรือ สำคัญผิดในสิ่งที่มิใช่วิมุตติ)

(พ.ศ. หน้า 322)

มิตรปฏิรูป คนเทียมมิตร มิตรเทียม มิใช่มิตรแท้ มี 4 พวก ได้แก่

๑. คนปกอลอก มีลักษณะ 4 คือ 1.1 คิดเอาได้ฝ่ายเดียว 1.2 ยอมเสียแต่น้อย โดยหวังจะเอาให้มาก 1.3 ตัวเองมีภัย จึงมาทำกิจของเพื่อน 1.4 คบเพื่อนเพราะ เห็นแก่ประโยชน์ ของตัว
2. คนดีแต่พูด มีลักษณะ 4 คือ 2.1 ดีแต่ยกเรื่องที่ผ่านมาแล้วมาปราศรัย 2.2 ดีแต่ อ้างสิ่งที่ยังมีดี แต่ อ้างสิ่งที่ยังไม่มีมาปราศรัย 2.3 สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไร้ประโยชน์ 2.4 เมื่อเพื่อนมีกิจอ้างแต่เหตุขัดข้อง
3. คนหัวประจบมีลักษณะ 4 คือ 3.1 จะทำชั่วก็คล้อยตาม 3.2 จะทำดีก็คล้อยตาม 3.3 ต่อหน้าสรรเสริญ 3.4 ลับหลังนินทา
4. คนชวนฉิบหายมีลักษณะ 4 4.1 คอยเป็นเพื่อนดื่มน้ำเมา 4.2 คอยเป็นเพื่อนเที่ยวกลางคืน 4.3 คอยเป็นเพื่อนเที่ยวดูการเล่น 4.4 คอยเป็นเพื่อนไปเล่นการพนัน (พ.ศ. หน้า 154 – 155)

มิตรน้ำใจ 1. เพื่อนมีทุกข์พลอยทุกข์ด้วย 2. เพื่อนมีสุขพลอยดีใจ 3. เขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้ง แก้ไขให้ 4. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน (พ.ศ. หน้า 234)

รูป 1. สิ่งที่ต้องสลายไปเพราะปัจจัยต่าง ๆ อันขัดแย้ง สิ่งที่เป็นรูปร่างพร้อมทั้งลักษณะอาการของมัน ส่วนร่างกาย จำแนกเป็น 28 คือ มหาภูตรูป หรือธาตุ 4 และอุปาทายรูป 2. อารมณ์ที่รู้ได้ด้วยจักขุ สิ่งปรากฏแก่ตา

ข้อ 1 ในอารมณ 6 หรืออายตนะภายนอก 3. ลักษณะนามใช้เรียกพระภิกษุสามเณร เช่น ภิกษุรูปหนึ่ง (พ.ศ. หน้า 253)

วิญญู 3 หรือไตรวิญญู การวนเวียน การเวียนเกิด เวียนตาย การเวียนว่ายตายเกิด ความเวียนเกิด หรือวนเวียน ด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก เช่น กิเลสเกิดขึ้นแล้วให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วย่อมได้ผลของกรรม เมื่อได้รับผลของกรรมแล้ว กิเลสก็เกิดอีกแล้ว ทำกรรมแล้วเสวยผลกรรมหมุนเวียนต่อไป (พ.ศ. หน้า 266)

วาสนา อาการกายวาจา ที่เป็นลักษณะพิเศษของบุคคล ซึ่งเกิดจากกิเลสบางอย่าง และได้สั่งสมอบรมมาเป็น เวลานานจนเคยชินติดเป็นพื้นประจำตัว แม้จะละกิเลสนั้นได้แล้ว แต่ก็อาจจะละอาการกายวาจาที่เคยชิน ไม่ได้ เช่น คำพูดติดปาก อาการเดินที่เร็วหรือเดินตัวมเตี้ยม เป็นต้น ท่านขยายความว่า วาสนา ที่เป็นกุศล ก็มี เป็นอกุศลก็มี เป็นอพยาगत คือ เป็นกลาง ๆ ไม่ดีไม่ชั่วก็มี ที่เป็นกุศลกับอพยาगतนั้นไม่ต้องละ แต่ ที่เป็นอกุศลซึ่งควรจะละนั้น แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่จะเป็นเหตุให้เข้าถึงอภัยกับส่วนที่เป็นเหตุให้เกิด อาการแสดงออกทางกายวาจาแปลก ๆ ต่าง ๆ ส่วนแรก พระอรหันต์ทุกองค์ละได้ แต่ส่วนหลังพระพุทธเจ้า เท่านั้นละได้ พระอรหันต์อื่นละไม่ได้ จึงมีคำกล่าวว่าพระพุทธเจ้าเท่านั้นละกิเลสทั้งหมดได้ พร้อมทั้งวาสนา; ในภาษาไทย คำว่าวาสนามีความหมายเพี้ยนไป กลายเป็นอำนาจบุญเก่า หรือกุศลที่ทำให้ได้รับลาภยศ (ไม่มีใน พ.ศ. ฉบับที่พิมพ์เป็นเล่ม แต่ค้นได้จากแผ่นซีดีรวม พ.ศ. ของสมาคมศิษย์เก่ามหาจุฬาฯ)

วิตก ความตรึก ตริ กายยกจิตขึ้นสู่อารมณ์ การคิด ความดำริ “ไทยใช้ว่าเป็นห่วงกังวล” แบ่งออกเป็นกุศลวิตก 3 และอกุศลวิตก 3 (พ.ศ. หน้า 273)

วิบัติ 4 ความบกพร่องแห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งไม่อำนวยแก่การที่กรรมดีจะปรากฏผล แต่กลับเปิดช่องให้กรรม ชั่วแสดงผล พุทธสัน ๆ ว่าส่วนประกอบบกพร่อง เปิดช่องให้กรรมชั่ววิบัติมี 4 คือ 1. คติวิบัติ วิบัติแห่งคติ หรือคติ

เสีย คือเกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศ สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ไม่เกื้อกูล ทางดำเนินชีวิต ถิ่นที่ไปไม่อำนวย 2. อุบัติวิบัติ วิบัติแห่งร่างกาย หรือ รูปร่างเสีย เช่น ร่างกายพิการ อ่อนแอ ไม่สวยงาม กิริยาท่าทางน่าเกลียด ไม่ชวนชมตลอดจนสุขภาพที่ไม่ดี เจ็บป่วย มีโรคมาก 3. กาลวิบัติ วิบัติแห่งกาลหรือหรือกาลเสีย คือ เกิดอยู่ในยุคสมัยที่บ้านเมืองมีภัยพิบัติไม่สงบเรียบร้อย ผู้ปกครองไม่ดี สังคมเสื่อมจากศีลธรรม มากด้วย การเบียดเบียน ยกย่องคนชั่ว บิดคั่นคนดี ตลอดจนทำอะไรไม่ถูกกาลเวลา ไม่ถูกจังหวะ 4. ปโยควิบัติ วิบัติ แห่งการประกอบ หรือกิจการเสีย เช่น ผักไฟในกิจการหรือเรื่องราวที่ผิด ทำการไม่ตรงตามความถนัด ความสามารถ ใช้ความเพียร ไม่ถูกต้อง ทำการครึ่ง ๆ กลาง ๆ เป็นต้น (พ.ศ. หน้า 160- 161)

วิปัสสนาญาณ 9 ญาณในวิปัสสนา ญาณที่นับเข้าในวิปัสสนา เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง ได้แก่ 1. อุทยัพพยานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความเกิดและดับของเบญจขันธ์ 2. ภังคานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันตามเห็นความสลาย เมื่อเกิดดับก็คำนึงเด่นชัด ในส่วนดับของสังขารทั้งหลาย ต้องแตกสลายทั้งหมด 3. ภยตูปัฏฐานญาณ คือ ญาณอันมองเห็นสังขารปรากฏเป็นของน่ากลัว 4. อาทีนวานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงเห็นโทษของสังขารทั้งหลาย ว่าเป็นโทษบกพร่องเป็นทุกข์ 5. นิพพิทานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงเห็นความหน่ายของสังขาร ไม่เพลินเพลิน ติดใจ 6. มุญจิตุกัมยตาญาณ คือ ญาณอันคำนึงด้วย ใครพ้นไปเสีย คือ หน่ายสังขารทั้งหลาย ปราศจากที่จะพ้นไปเสีย 7. ปฏิสังขานุปัสสนาญาณ คือ ญาณอันคำนึงพิจารณาหาทาง เมื่อต้องการจะพ้นไปเสีย เพื่อมองหาอุบายจะปลดปล่อยออกไป 8. สังขารเพกขาญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยความเป็นกลางต่อสังขาร คือ พิจารณาสังขารไม่ยินดียินร้ายในสังขารทั้งหลาย 9. สัจจานุโล

มิกญาณ หรือ อนุโลมญาณ คือ ญาณอันเป็นไปโดยอนุโลมแก่การหยั่งรู้หรือริยัจ แล้วแล้วมรรคญาณให้สำเร็จ
ความเป็นอริยบุคคลต่อไป (พ.ศ. หน้า 276 – 277)

วิมุตติ 5 ความหลุดพ้น ภาวะไร้กิเลส และไม่มีทุกข์ มี 5 ประการ คือ 1. วิกขัมภณวิมุตติ ดับโดยข่มไว้ คือ ดับ
กิเลส 2. ตทังควิมุตติ ดับกิเลสด้วยธรรมที่เป็นคู่ปรับธรรมที่ตรงกันข้าม 3. สมุจเฉทวิมุตติ ดับด้วย
ตัดขาด ดับกิเลสเสร็จสิ้นเด็ดขาด 4. ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ โดยอาศัย โลกุตตรมรรค
ดับกิเลส 5. นิสรณวิมุตติ ดับด้วยสงบระงับ คือ อาศัยโลกุตตรธรรมดับกิเลสเด็ดขาดเสร็จสิ้น (พ.ศ. หน้า
194)

โลกบาลธรรม ธรรมคุ้มครองโลก ได้แก่ ปกครองควบคุมใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มีให้ละเมิดศีลธรรม และให้อยู่
กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนสับสนวุ่นวาย มี 2 อย่างได้แก่ 1. หิริ ความอายบาป
ละอายใจต่อการทำความชั่ว 2. โอตตัปปะ ความกลัวบาปเกรงกลัวต่อความชั่ว และผลของกรรมชั่ว (พ.ศ.
หน้า 260)

ฤาษี หมายถึง ผู้แสวงธรรม ได้แก่ นักบวชนอกพระศาสนาซึ่งอยู่ในป่า ชีไพร ผู้แต่งคัมภีร์พระเวท
(พ.ศ. หน้า 256)

สติปัฏฐาน 4 ที่ตั้งของสติ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามสิ่งนั้น ๆ มัน
เป็นของมันเอง มี 4 ประการ คือ
1. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณากายให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงกาย
ไม่ใช่สัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา) ท่านจำแนกวิธีปฏิบัติได้หลายอย่าง คือ อานาปานสติ กำหนดลมหายใจ
1 อิริยาบถ กำหนดรู้ทันอิริยาบถ 1) สัมปชัญญะ สร้างสัมปชัญญะในการกระทำความเคลื่อนไหวทุกอย่าง
1) ปฏิกุลมณสิการ พิจารณาส่วนประกอบอันไม่สะอาดทั้งหลายที่ประชุมเข้าเป็นร่างกายนี้ 1) ธาตุ
มนสิการ พิจารณาเห็น

ร่างกายของตน โดยสักว่าเป็นธาตุแต่ละอย่างๆ

2. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนาให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงเวทนา
ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดเวทนาอันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ทั้งที่เป็นสามิสและ
เป็นนิรามิสตามที่ไปอยู่ขณะนั้น ๆ

3. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่
สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา) คือ มีสติรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ
มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว ฟุ้งซ่านหรือเป็นสมาธิ ฯลฯ อย่างไร ๆ ตามที่เป็นไปอยู่ใน
ขณะนั้น ๆ

4. ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน (การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงธรรม
ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนของเรา) คือ มีสติรู้ชัดธรรมทั้งหลาย ได้แก่ นิรวณ 5 ชั้น 5
อายตนะ 12 โพชฌงค์ 7 อริยสัจ 4 ว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้น
เจริญบริบูรณ์และดับได้อย่างไร เป็นต้น ตามที่เป็นจริงของมันอย่างนั้น ๆ (พ.ศ. หน้า 165)

สมณะ หมายถึง ผู้สงบ หมายถึงนักบวชทั่วไป แต่ในพระพุทธศาสนา ท่านให้ความหมายจำเพาะ หมายถึง
ผู้ระดับบาป ได้แก่ พระอริยบุคคล และผู้ปฏิบัติเพื่อระงับบาป ได้แก่ ผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็น
อริยบุคคล (พ.ศ. หน้า 299)

สมบัติ 4 คือ ความเพียบพร้อมสมบูรณ์แห่งองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมส่งอำนวยโอกาสให้กรรมดีปรากฏผล
และไม่เปิดช่องให้กรรมชั่วแสดงผล มี 4 อย่าง คือ 1. คติสมบัติ สมบัติแห่งคติ ถึงพร้อมด้วยคติ หรือคติ

ให้ คือ เกิดอยู่ในภพ ภูมิ ถิ่น ประเทศที่เจริญ เหมาะหรือเกื้อกูล ตลอดจนในระยะสั้นคือ ดำเนินชีวิตหรือไปในถิ่นที่อำนวย 2. อุปนิสัย สมบัติแห่งร่างกาย ถึงพร้อมด้วยร่างกาย คือมีรูปร่างสวย ร่างกายสง่างาม หน้าตาท่าทางดี น่ารัก น่านิยมเลื่อมใส สุขภาพดี แข็งแรง 3. กาลสมบัติ สมบัติแห่งกาล ถึงพร้อมด้วยกาลหรือกาลให้ คือ เกิดอยู่ในสมัยที่บ้านเมืองมีความสงบสุข ผู้ปกครองดี ผู้คนมีคุณธรรมยกย่องคนดี ไม่ส่งเสริมคนชั่ว ตลอดจนในระยะเวลานั้น คือ ทำอะไรถูกกาลเวลา ถูกจังหวะ 4. ปโยคสมบัติ สมบัติแห่งการประกอบ ถึงพร้อมด้วยการประกอบกิจ หรือกิจการให้ เช่น ทำเรื่องตรงกับที่เขาต้องการ ทำกิจตรงกับความสามารถของตน ทำการถึงขนาดถูกหลักครบถ้วน ตามเกณฑ์หรือเต็มอัตรา ไม่ใช่ทำครึ่ง ๆ กลาง ๆ หรือเหยาะเหยะ หรือไม่ถูกเรื่องกัน รู้จักจัดทำ รู้จักดำเนินการ (พ.ธ. หน้า 161 – 162)

สมบัติ ภาวะสงบประณีตซึ่งพึงเข้าถึง; สมบัติมีหลายอย่าง เช่น ฌานสมบัติ ผลสมบัติ อนุปปพวิหารสมบัติ (พ.ศ. หน้า 303)

สติ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ การคุมใจได้กับกิจ หรือคุมจิตใจไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง จำการทำและคำพูดแม่นยำได้ (พ.ศ. หน้า 327)

สังฆคุณ 9 คุณของพระสงฆ์ 1. พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดี 2. เป็นผู้ปฏิบัติตรง 3. เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง 4. เป็นผู้ปฏิบัติสมควร 5. เป็นผู้ควรแก่การคำนับ คือ ควรกับของที่เขานำมาถวาย 6. เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ 7. เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา ควรแก่ของทำบุญ 8. เป็นผู้ควรแก่การกระทำอัญชลี ควรแก่การกราบไหว้ 9. เป็นนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก เป็นแหล่งปลูกฝังและเผยแพร่งานดีที่ยอดเยี่ยมของโลก(พ.ธ. หน้า 265-266)

สังเวชนียสถาน สถานที่ตั้งแห่งความสังเวช ที่ทำให้เกิดความสังเวช มี 4 คือ 1. ที่พระพุทธเจ้าประสูติ คือ อุทยานลุมพินี ปัจจุบันเรียกลุมพินีหรือรุมมินเด (Lumbini หรือ Rummidei) 2. ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ คือ ควงโพธิ์ ที่ตำบลพุทธคยา (Buddha Gaya หรือ Bodhi – Gaya) 3. ที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนา คือป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ปัจจุบันเรียกสารนาถ 4. ที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน คือที่สาละวันทยาน เมืองกุสินารา หรือกุสินคร บัดนี้เรียกกาเซีย (Kasia หรือ Kusinagara) (พ.ศ. หน้า 317)

สันโดษ ความยินดี ความพอใจ ยินดีด้วยปัจจัย 4 คือ ผ้านุ่งห่ม อาหารที่นอนที่นุ่ง และยาตามมีตามได้ ยินดีของตนเอง การมีความสุข ความพอใจด้วยเครื่องเลี้ยงชีพที่หามาได้ด้วยเพียรพยายามอันชอบธรรมของตน ไม่โลภ ไม่ริษยาใคร (พ.ศ. หน้า 324)

สันโดษ 3 1. ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ คือ ได้สิ่งใดมาด้วยความเพียรของตน ก็พอใจด้วยสิ่งนั้น ไม่ได้เดือดร้อนเพราะของที่ไม่ได้ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของคนอื่นไม่ริษยาเขา 2. ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามกำลัง คือ พอใจเพียงแค่ว่าพอแก่กำลังร่างกาย สุขภาพ และขอบเขตการใช้สอยของตน ของที่เกินกำลังก็ไม่หวงแหนเสียดยามไม่เก็บไว้ให้เสียเปล่า หรือฝืนใช้ให้เป็นโทษแก่ตน 3. ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควร คือ พอใจตามที่สมควร คือ พอใจตามที่สมควรแก่ฐานะแนวทางชีวิต และจุดหมายแห่งการบำเพ็ญกิจของตน เช่น ภิกษุพอใจแต่งอันเหมาะแก่สมณภาวะ หรือได้ของใช้ที่ไม่เหมาะสมกับตนแต่จะมีประโยชน์แก่ผู้อื่นก็นำไปมอบให้แก่เขา เป็นต้น (พ.ศ. หน้า 324)

สัทธรรม 3 ธรรมอันดี ธรรมที่แท้ ธรรมของสัตบุรุษ หลักหรือแก่นศาสนา มี 3 ประการ ได้แก่

๑. ปริยตีสัทธรรม (สัทธรรมคือคำสั่งสอนอันจะต้องเล่าเรียน ได้แก่ พุทธพจน์)
๒. ปฏิปัตตีสัทธรรม (สัทธรรมคือสิ่งพึงปฏิบัติ ได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา)
๓. ปฏิเวธสัทธรรม (สัทธรรมคือผลอันจะพึงเข้าถึง หรือบรรลุด้วยการปฏิบัติ ได้แก่ มรรค ผล และนิพพาน (พ.ธ. หน้า 125)

สัปปริสธรรม 7 ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี

1. อัมมัญญูตา คือ ความรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง
2. อตถัญญูตา คือ ความรู้จักผล คือ รู้ความมุ่งหมาย
3. อัตถัญญูตา คือ ความรู้จักตน คือ รู้ว่าเรานั้นว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น
4. มัตถัญญูตา คือ ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี
5. กาลัญญูตา คือ ความรู้จักกาล คือ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม
6. ปริสสัญญูตา คือ ความรู้จักบริษัทคือ รู้จักชุมชนและรู้จักที่ประชุม
7. ปุคคลัญญูตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญูตา คือ ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคล (พ.ธ. หน้า 244)

สัมปชัญญะ ความรู้ตัวทั่วพร้อม ความรู้ตระหนัก ความรู้ชัดเข้าใจชัด ซึ่งสิ่งนี้ก็ได้ มักมากู้กับสติ (พ.ศ. หน้า 244)

สาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน เรียกอีกอย่างว่า “สาราณียธรรม” 1. เมตตากายกรรม มีเมตตากายกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2. เมตตาวจีกรรม มีเมตตาวจีกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง 3. เมตตา มโนกรรม มีเมตตา มโนกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง 4. สาธารณโมคิ์ แบ่งปันสิ่งของที่ได้อมาไม่หวง แหวน ใช้ผู้เดียว 5. สีสสามัญญูตา มีความประพฤติดีร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์หรือข้อจัดปัญหา 6. ภิภูสามัญญูตา มีความเห็นชอบดีงาม เช่นเดียวกับหมู่คณะ (พ.ธ. หน้า 233-235)

สุข 2 ความสบาย ความสำราญ มี 2 อย่าง ได้แก่ 1. กายิกสุข สุขทางกาย 2. เจตสิกสุข สุขทางใจ อีกหมวดหนึ่งมี 2 คือ 1. สามิสสุข สุขอิงอามิส คือ อาศัยกามคุณ 2. นิรามิสสุข สุขไม่อิงอามิส คือ อิงเนกขัมมะ (พ.ศ. หน้า 343)

ศรัทธา ความเชื่อ ความเชื่อถือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม (พ.ศ. หน้า 290)

ศรัทธา 4 ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล 4 ประการคือ 1. กัมมสัทธา (เชื่อกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งที่รู้ ย่อมเป็นกรรม คือ เป็นความชั่ว ความดี มีขึ้น ในตนเป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำไม่ว่าแง่เปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจอนาถาหรืออนาคตโชค เป็นต้น 2. วิปากสัทธา (เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ เชื่อว่ากรรมที่สำเร็จต้องมีผล และผลต้อง มีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี และผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว 3. กัมมัสสกตาสัทธา (ความเชื่อที่สัตว์มีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน 4. ตถาคตโพธิสัทธา (เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง 9 ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้ (พ.ธ. หน้า 164)

สงเคราะห์ การช่วยเหลือ การเอื้อเฟื้อเกื้อกูล (พ.ศ. หน้า 228)

สังคหวัตถุ 4 เรื่องสงเคราะห์กัน คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก ได้แก่ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ ดุจสลักเกาะยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถ และวิ่งแล่นไปได้มี 4 อย่างคือ 1. ทาน การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน 2. ปิยวาจา พูดจาน่ารัก นานิยมนับถือ 3. อัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ 4. สมานัตตนา ความมีตนเสมอ คือ ทำตัวให้เข้ากันได้ เช่น ไม่ถือตัว ร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน เป็นต้น

สัมมัตตะ ความเป็นถูก ภาวะที่ถูก มี 10 อย่าง 8 ข้อต้น ตรงกับองค์มรรคทั้ง 8 ข้อ เพิ่ม 2 ข้อท้าย คือ 9. สัมมาญาณ รู้ชอบได้แก่ผลญาณ และปัจจเวกขณญาณ 10. สัมมาวิมุตติ พ้นชอบได้แก่ อรหัตผลวิมุตติ; เรียกอีกอย่าง อเสขธรรม 10 (พ.ศ. หน้า 329)

สุจริต 3 ความประพฤติดี ประพฤติชอบตามคลองธรรม มี 3 คือ 1. กายสุจริต ประพฤติชอบทางกาย 2. วาจาสุจริต ประพฤติชอบทางวาจา 3. มโนสุจริต ประพฤติชอบทางใจ (พ.ศ. หน้า 345)

หิริ ความละอายต่อการทำชั่ว (พ.ศ. หน้า 355)

อกุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งอกุศลกรรม ทางความชั่ว กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม ความทุกข์ หรือทุกข์
1. ปาณาติบาต การทำชีวิตให้ตกลง 2. อทินนาทาน การถือเอาของที่เขามิได้ให้ โดยอาการขโมย ลัก
ทรัพย์ 3. กาเมสุมิจฉาจาร ความประพฤติผิดทางกาม 4. มุสาวาท การพูดเท็จ 5. ปิสุณวาจา
วาจาเสื่อมเสีย 6. ผรุสวาจา วาจาหยาบ 7. สัมผัปปลาปะ พูดเพ้อเจ้อ 8. อภิขเฌา เพ่งเล็งอยากได้ของเขา
9. พยาบาท คิดร้ายผู้อื่น 10. มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม (พ.ศ. หน้า 279, 309)

อกุศลมูล 3 รากเหง้าของอกุศล ต้นตอของความชั่ว มี 3 คือ 1. โลภะ (ความอยากได้) 2. โทสะ (ความคิด
ประทุษร้าย) 3. โมหะ (ความหลง) 8 (พ.ศ. หน้า 89)

อคติ 4 ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยงธรรม ความลำเอียง มี 4 อย่างคือ 1.
ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) 2. โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) 3. โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง พลาด
ผิดเพราะเขลา) 4. ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) (พ.ศ. หน้า 174)

อนัตตา ไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่ตัวตน (พ.ศ. หน้า 366)

อบายมุข ช่องทางของความเสื่อม เหตุเครื่องฉิบหาย เหตุย่อหยับแห่งโรคทรัพย์ ทางแห่งความพินาศ (พ.ศ.
หน้า 377)

อบายมุข 4 1. อิตถิธุตตะ (เป็นนักเลงหญิง นักเที่ยวผู้หญิง) 2. สุราธุตตะ (เป็นนักเลงสุรา นักดื่ม)
3. อักขธุตตะ (เป็นนักการพนัน) 4. ปาปมิตตะ (คบคนชั่ว) (พ.ศ. หน้า 377)

อบายมุข 6 1. ติดสุราและของมีเมา 1.1 ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ 1.2 ก่อการทะเลาะวิวาท
1.3 เป็นบ่อเกิดแห่งโรค 1.4 เสียเกียรติ เสียชื่อเสียง 1.5 ทำให้ไม่รู้อาย 1.6 ทอนกำลังปัญญา 2. ชอบ
เที่ยวกลางคืน มีโทษ 6 อย่างคือ 2.1 ชื่อว่าไม่รักษาดน 2.2 ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย 2.3 ชื่อว่าไม่
รักษาทรัพย์สมบัติ 2.4 เป็นที่ระแวงสงสัย 2.5 เป็นเป้าให้เขาใส่ความหรือข่าวด่า 2.6 เป็นที่มาของเรื่อง
เดือดร้อนเป็นอันมาก 3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษ โดยการทำงานเสื่อมเสียเพราะมีใจกังวลคอยคิดจ้อง
กับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง 6 กรณี คือ 3.1 ราที่ไหนไปที่นั้น 3.2 – 3.3 ขับร้อง ดนตรี เสภา เพลง
เถิดเทิงที่ไหนไปที่นั้น 4. ติดการพนัน มีโทษ 6 คือ 4.1 เมื่อชนะยอมก่อเวร 4.2 เมื่อแพ้ก็เสียตายทรัพย์
ที่เสียไป 4.3 ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นขัด ๆ 4.4 เข้าที่ประชุมเขาไม่เชื่อถ้อยคำ 4.5 เป็นที่หมิ่นประมาท
ของเพื่อนฝูง 4.6 ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคุ้มครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ได้
5. คบคนชั่วมีโทษโดยนำไปให้กลายเป็นคนชั่วอย่างที่ตนคบทั้ง 6 ประเภท คือ ได้เพื่อนที่จะนำไปให้กลายเป็น
5.1 นักการพนัน 5.2 นักเลงหญิง 5.3 นักเลงเหล้า 5.4 นักหลงของปลอม 5.5 นักหลอกลวง 5.6
นักเลงหัวไม้ 6. เกียจคร้านการทำงาน มีโทษโดยทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผัดผ่อน ไม่ทำงาน
โรคใหม่ก็ไม่เกิด โรคที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ้างไปทั้ง 6 กรณีว่า 6.1 – 6.6 หนานัก ร้อนนัก เย็น
ไปแล้ว ยังช้านัก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำงาน (พ.ศ. หน้า 176 – 178)

อปริหานิยธรรม 7 ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวมี 7 ประการ ได้แก่ 1.
หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำ
กิจกรรมที่พึงทำ 3. ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) 4. ทานเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ ควร
เคารพนับถือท่านเหล่านั้น 5. บรรดาภุคสตรีนุถุกรรมารทั้งหลายให้อยู่ดีโดยมีถูก ช่มเหล หรือฉุด
คร่า ขึ้นใจ 6. เคารพสักการบูชา เจตีย์หรืออนุสาวรีย์ประจำชาติ 7. จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง

ป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (รวมถึงพระภิกษุ ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบด้วย) (พ.ธ. หน้า 246 – 247)

อธิปไตย 3 ความเป็นใหญ่ มี 3 อย่าง คือ 1. อัตตอธิปไตย ความเป็นใหญ่ ถือตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาเป็นประมาณ 2. โลกาธิปไตย ความเป็นใหญ่ ถือโลกเป็นใหญ่ กระทำการด้วยปรารถนาของโลกเป็นประมาณ 3. อัมมาธิปไตย ความเป็นใหญ่ ถือธรรมเป็นใหญ่, กระทำการด้วยปรารถนาถูกต้อง เป็นจริง สมควรตามธรรมเป็นประมาณ (พ.ธ. หน้า 127-128)

อริยสัจ 4 ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะมี 4 คือ

1. ทุกข์ (ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ชัดแจ้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ขาติ ขรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานขันธ 5 เป็นทุกข์
2. ทุกขสมุทัย (เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา) กำจัดอวิชชา สำรอกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ นิพพาน
3. ทุกขนิโรธ (ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สำรอกตัณหา สิ้นแล้ว ไม่ถูกย้อม ไม่ติดขัด หลุดพ้น สงบ เป็นอิสระ คือ นิพพาน)
4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง มรรคมรรค 8 นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า 181)

อริยอัฏฐังคิกมรรค ทางสายกลาง มรรคมรรค 8 (ศีล สมาธิ ปัญญา) (พ.ธ. หน้า 165)

อัญญาญเบกขา เป็นอุเบกขาฝ่ายวิบัติ หมายถึง ความไม่รู้เรื่อง เผลอไม่รู้เรื่อง เผลอโง่ เผลอเมย (พ.ธ. หน้า 126)

อตฺตา ตัวตน อาตมฉัน ปุณฺชนยอมนียตมฉันมองเห็นขันธ 5 อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งหมดเป็นอตฺตา หรือยึดถือว่ามีอตฺตา เนื่องด้วยขันธ (พ.ศ. หน้า 398)

อตฺถะ เรื่องราว ความหมาย ความมุ่งหมาย ประโยชน์ มี 2 ระดับ คือ 1. ทิฏฐิธัมมิกตถะ ประโยชน์ในชีวิตนี้หรือประโยชน์ในปัจจุบัน เป็นที่มุ่งหมายกันในโลกนี้ ได้แก่ ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ รวมถึงการแสวงหาสิ่งเหล่านี้มาโดยทางที่ชอบธรรม 2. สัมปรายิกตถะ ประโยชน์เบื้องหน้า หรือประโยชน์ที่ล้าลึกกว่าที่จะมองเห็นกันเฉพาะหน้า เป็นจุดหมายขั้นสูงขึ้นไป เป็นหลักประกันชีวิตเมื่อละจากโลกนี้ไป 3. ปรมัตถะ ประโยชน์สูงสุด หรือประโยชน์ที่เป็นสาระแท้จริงของชีวิตเป็นจุดหมายสูงสุดหรือที่หมายขั้นสุดท้าย คือ พระนิพพาน อีกประการหนึ่ง หมายถึง 1. อตฺตตถะ ประโยชน์ตน 2. ปรีตถะ ประโยชน์ผู้อื่น 3. อุภยตถะ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (พ.ธ. หน้า 131 – 132)

อายตนะ ที่ต่อ เครื่องติดต่อ แตนต่อความรู้ เครื่องรู้ และสิ่งที่ถูกรู้ เช่น ตาเป็นเครื่องรู้ รูปเป็นสิ่งที่รู้ หูเป็นเครื่องรู้ เสียงเป็นสิ่งที่รู้ เป็นต้น จัดเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. อายตนะภายใน 6 อายตนะภายนอก 6
2. อายตนะภายนอก หมายถึง เครื่องต่อภายนอก สิ่งที่ถูกรู้ มี 6 คือ 2.1 รูป คือ รูป 2.2 สัทธะ คือ เสียง 2.3 คันธะ คือ กลิ่น 2.4 รส คือ รส 2.5 โผฏฐัพพะ คือ สิ่งต้องกาย 2.6 อัมมะ หมายถึง ธรรมารมย์ คือ อารมณ์ที่เกิดกับใจ หรือสิ่งที่ใจรู้ อารมณ์ 6 ก็เรียก (พ.ศ. หน้า 411)

อายตนะภายใน เครื่องต่อภายใน เครื่องรับรู้ มี 6 คือ 1. จักขุ คือ ตา 2. โสตะ คือ หู 3. มานะ คือ จมูก

4. ชิวหา คือ ลิ้น 5. กาย คือ กาย 6. มโน คือ อินทรีย์ 6 ก็เรียก (พ.ศ. หน้า 411)

อริยวัฑฒิ 5 ความเจริญอย่างประเสริฐ หลักความเจริญของอารยชน มี 5 คือ 1. ศรัทธา ความเชื่อ ความมั่นใจ ในพระรัตนตรัย ในหลักแห่งความจริง ความดีอันมีเหตุผล 2. ศีล ความประพฤติดี มีวินัย เลี่ยงชั่วสุจริต 3. สุตะ การเล่าเรียน สดับฟัง ศึกษาหาความรู้ 4. จาคะ การเผื่อแผ่เสียสละ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ ช่วยเหลือ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังและร่วมมือ ไม่คับแคบ เอาแต่ตัว 5. ปัญญา ความรอบรู้ รู้คิด รู้พิจารณา เข้าใจเหตุผล รู้จักโลกและชีวิตตามความเป็นจริง (พ.ธ. หน้า 213)

อิทธิบาท 4 คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ คือ 1. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอแล้วปรารถนาจะทำ ให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง 3. จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย 4. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบหาเหตุผล และตรวจสอบข้อสงสัยหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง ตัวอย่างเช่น ผู้ทำงานทั่ว ๆ ไปอาจจำสั้น ๆ ว่า รักงาน สุจริต ใฝ่ใจงาน และทำงานด้วยปัญญา เป็นต้น (พ.ธ. หน้า 186-187)

อุบาสกธรรม 7 ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก 1. ไม่ขาดการเยี่ยมเยียนพบปะพระภิกษุ 2. ไม่ละเลย การฟังธรรม 3. ศึกษาในอริยศีล 4. มีความเลื่อมใสอย่างมากในพระภิกษุทุกระดับ 5. ไม่ฟังธรรมด้วย ตั้งใจจะคอยฟังโทษติเตียน 6. ไม่แสวงหาบุญนอกหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา 7. กระทำการ สนับสนุน คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (พ.ธ. หน้า 219 – 220)

อุบาสกธรรม 5 สมบัติของอุบาสก 5 คือ 1. มีศรัทธา 2. มีศีลบริสุทธิ 3. ไม่ถ้อยมถนอตนินชาว เชื้อกรรม ไม่เชื่อ มงคลคือมุ่งหวังผลจากการกระทำ และการงานมิใช่จากโชคกลาง และสิ่งที่ตื้นเกินว่าขลังศักดิ์สิทธิ์ 4. ไม่ แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา 5. ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (พ.ศ. หน้า 300)

อุบาสกธรรม 7 ผู้ใกล้ชิดพระศาสนาอย่างแท้จริง ควรตั้งตนอยู่ในธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก มี 7 ประการ ได้แก่ 1. ไม่ขาดการเยี่ยมเยียนพบปะพระภิกษุ 2. ไม่ละเลยการฟังธรรม 3. ศึกษาในอริยศีล คือ ฝึกอบรมตนให้ก้าวหน้าในการปฏิบัติรักษาศีลขั้นสูงขึ้นไป 4. พรั่งพร้อมด้วยความเลื่อมใส ใน พระภิกษุทั้งหลายทั้งที่เป็นเถระ นวกะ และปุนกลาง 5. ฟังธรรมด้วยความตั้งใจ มิใช่ มาจับผิด 6. ไม่ แสวงหาทักษิณภายนอก หลักคำสอนนี้ คือ ไม่แสวงหาเขตบุญนอกหลักพระพุทธศาสนา 7. กระทำ ความสนับสนุนในพระพุทธศาสนา คือ เอาใจใส่ทำนุบำรุงและช่วยกิจกรรม (ธรรมบุญชีวิต, หน้า 70 – 70)

อุเบกขา มี 2 ความหมายคือ 1. ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง ความวางใจเฉยได้ ไม่ ยินดียินร้าย เมื่อใช้ปัญญาพิจารณาเห็นผลอันเกิดขึ้นโดยสมควรแก่เหตุและรู้ว่าพึงปฏิบัติต่อไปตามธรรม หรือตามควรแก่เหตุ นั้น 2. ความรู้สึกเฉย ๆ ไม่สุข ไม่ทุกข์ เรียกเต็มว่าอุเบกขาเวทนา (อทุกข์ขมสุข) (พ.ศ. หน้า 426 – 427)

อุปาทาน 4 ความยึดมั่น ความถ้อยมั่นด้วยอำนาจกิเลส ความยึดติดอันเนื่องมาแต่ตัณหา ผูกพันเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง 1. กามุปาทาน ความยึดมั่นในกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะที่น่าใคร่ น่าพอใจ 2. ทิฏฐุปาทาน ความยึดมั่นในทิฏฐิหรือทฤษฎี คือ ความเห็น ลัทธิ หรือหลักคำสอนต่าง ๆ 3. สิลัพพุปาทาน ความยึด มั่นในศีลและพรต คือ หลักความประพฤติ ข้อปฏิบัติ แบบแผน ระเบียบวิธี ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิ

พิธีต่าง ๆ กัน ไปอย่างมกมายหรือโดยนิยมนวาลัง ว่าศักดิ์สิทธิ์ มิได้เป็นไปด้วยความรู้ ความเข้าใจตามหลัก ความสัมพันธ์แห่งเหตุและผล 4. อุตตาวาทุบาทาน ความยึดมั่นในวาทะว่าตัวตน คือ ความถือหรือสำคัญ หมายอยู่ในภายในว่ามีตัวตน ที่จะได้ จะมี จะเป็น จะสูญสลาย ถูกบีบคั้น ทำลายหรือเป็นเจ้าของ เป็นนายบังคับบัญชาสิ่งต่าง ๆ ได้ไม่มองเห็นสภาวะของสิ่งทั้งปวง อันรวมทั้งตัวตนว่าเป็นแต่เพียงสิ่งที่ ประชุมประกอบกันเข้า เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายที่มาสัมพันธ์กันล้วน ๆ (พ.ธ. หน้า 187)

อุปนิสัย 4 ธรรมที่พึงพิง หรือธรรมช่วยอุดหนุน 1. สงขายกัม ปฏิสเสวติ พิจารณาแล้วจึงใช้สอยปัจจัย 4 คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานเภสัช เป็นต้น ที่จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ 2. สงขายกัม อธิวาเสติ พิจารณาแล้วอดกลั้นได้แก่ อนิฏฐารมณฺ ์ ต่าง ๆ มีหนาร้อน และทุกขเวทนา เป็นต้น 3. สงขายกัม ปรีวูเชติ พิจารณาสิ่งที่เป็โทษ ก่ออันตรายแก่ร่างกาย และจิตใจแล้วหลีกเลี่ยง 4. สงขายกัม ปฏิวินเทติ พิจารณาสิ่งที่เป็โทษ ก่ออันตรายเกิดขึ้นแล้ว เช่น อกุศลวิตกมีกามวิตก พยาบาทวิตก และวิหิงสชาติก และความชั่วร้ายทั้งหลายแล้วพิจารณาแก้ไข บำบัดหรือขจัดให้สิ้นไป (พ.ธ. หน้า 179)

โอดตัมปะ ความเกรงกลัวต่อความชั่ว (พ.ศ. หน้า 439)

โอวาท คำกล่าวสอน คำแนะนำ คำตักเตือน โอวาทของพระพุทธเจ้า 3 คือ 1. เว้นจากทุจริต คือ ประพฤติชั่ว ด้วยกาย วาจา ใจ (ไม่ทำชั่วทั้งปวง) 2. ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ (ทำแต่ความดี) 3. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง โสภ โกรธ หลง เป็นต้น (ทำจิตของตนให้สะอาด บริสุทธิ์) (พ.ศ. หน้า 440)

สังคมาศาสตร การศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์

สังคมศึกษา การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

คุณธรรม(virtue) และจริยธรรม(moral or morality or ethics) **คุณธรรม** หมายถึง สภาพคุณงามความดี **จริยธรรม**มีความหมายเช่นเดียวกับ**ศีลธรรม** หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติกรรมปฏิบัติความประพฤติ หรือหน้าที่ที่ชอบ ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต ดังนั้นคุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง สภาพคุณงาม ความดีที่ประพฤติปฏิบัติหรือหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในการครองชีวิต หรือคุณธรรมตามกรอบจริยธรรม ส่วน **ศีลธรรมและจริยธรรม** มีความหมายใกล้เคียงกัน คุณธรรมจะมีความหมายที่เน้นสภาพ ลักษณะ หรือ คุณสมบัติที่แสดงออกถึงความดีงาม ส่วนจริยธรรม มีความหมายเน้นที่ ความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ดี งาม เป็นที่ยอมรับของสังคม นักวิชาการมักใช้คำทั้งสองคำนี้ในความหมายนัยเดียวกันและมักใช้คำสองคำ ดังกล่าวควบคู่กันไป เป็นคำว่า **คุณธรรมจริยธรรม** ซึ่งรวมความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม นั้นคือมีความหมายเน้นทั้งสภาพ ลักษณะหรือคุณสมบัติ และความประพฤติอันดีงาม เป็นที่ยอมรับของ สังคม

(โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย ศูนย์คุณธรรม หน้า 11 -12)

การเมือง ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจในการจัดระเบียบสังคมเพื่อประโยชน์และความสงบสุข ของสังคม มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยรวมทั้งหมดในส่วนหนึ่งของชีวิตในพื้นที่หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ อำนาจชอบธรรม หรืออิทธิพล และมีความสามารถในการดำเนินการได้

ข้อมูล สิ่งที่ได้รับรู้และยังไม่มีการจัดประมวลให้เป็นระบบ เมื่อจัดระบบแล้วเรียกว่า สารสนเทศ

ค่านิยม การกำหนดคุณค่าและพัฒนาจนเป็นบุคลิกภาพประจำตัว

คุณค่า ลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ความดี ความงาม ความดีเป็นคุณค่าของจริยธรรม ความงามเป็นคุณค่า ทางสุนทรียศาสตร์ สิ่งตอบสนองความต้องการได้เป็นสิ่งที่มืคุณค่า คุณค่าเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ คุณค่า เปลี่ยนไปได้ตามเวลา และคุณค่านั้นเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของความเจริญ

บทบาท การกระทำที่สังคมคาดหวังตามสถานภาพที่บุคคลครองอยู่

หน้าที่ เป็นความรับผิดชอบทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สถานภาพ ตำแหน่งที่แต่ละคนครองอยู่ในสถานที่หนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง

บรรทัดฐาน ข้อตกลงของสังคมที่กำหนดให้สมาชิกประพฤติ ปฏิบัติ บางทีเรียกปทัสถาน สามารถใช้บรรทัดฐานของสังคม (social norms) เป็นมาตรฐานความประพฤติในทางจริยธรรมได้ ซึ่งแยกออกเป็น

ก. วิถีประชา (folkways) ได้แก่ แบบแผนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันที่สังคมยอมรับ และได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา มักเกี่ยวข้องกับเรื่องการดำเนินชีวิต และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะไม่มีกฎเกณฑ์เคร่งครัดแน่นอนตายตัว

ข. กฎศีลธรรมหรือจารีต (mores) เป็นมาตรฐานความประพฤติของสังคมที่มีการกำหนดเกี่ยวกับจริยธรรมที่เข้มข้น ในกรณีมีผู้ฝ่าฝืนอาจมีการลงโทษ แม้ว่าในบางครั้งจะไม่มีลายลักษณ์อักษรก็ตาม เช่น การลวนลามสตรีในชนบท ต้องลงโทษด้วยการเสียผี

ค. กฎหมาย (law) เป็นมาตรฐานความประพฤติที่รัฐกำหนดให้สมาชิกของรัฐพึงปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ และกำหนดวิธีการปฏิบัติการลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืน

สิทธิ ข้อเรียกร้องของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

สิทธิทางศีลธรรม เป็นข้อเรียกร้องทางศีลธรรมของปัจเจกชนซึ่งสังคมยอมรับ

ประเพณี เป็นความประพฤติของคนหมู่หนึ่ง อยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันและสืบกันมานาน

ประเพณี คือ กิจกรรมที่มีรูปแบบของชุมชนหรือสังคมหนึ่งที่จัดขึ้นมาด้วยจุดประสงค์ใด จุดประสงค์หนึ่ง และกำหนดการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาแน่นอนสม่ำเสมอ กิจกรรมที่เป็นประเพณีอาจมองได้อีกประการหนึ่งว่าเป็นแบบแผนการปฏิบัติของกลุ่มเฉพาะหรือทางศาสนา

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights sinv UDHR) คือการประกาศเจตนารมณ์ ในการร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสำคัญในการวางกรอบเบื้องต้นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเป็นเอกสารหลักด้านสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ซึ่งที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ให้การรับรองตามข้อมติที่ 217 A (III) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 โดยประเทศไทยออกเสียงสนับสนุน

วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นการศึกษา วิเคราะห์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมา ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย รวมทั้งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของมนุษยชาติโลก ความสำคัญ และผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยและมนุษยชาติ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สัมมาชีพ การประกอบอาชีพสุจริตและเหมาะสมในสังคม

ประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานจนสำเร็จ หรือผลการกระทำที่ได้ผลออกมาดีกว่าเดิม รวมทั้งการใช้ทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่า โดยไม่ให้เกิดความสูญเสียเปล่าหรือความสูญเสีย ทรัพยากรต่างๆ พิจารณาได้จากเวลา แรงงาน วัตถุดิบ เครื่องจักร ปริมาณและคุณภาพ ฯลฯ

ประสิทธิผล ระดับความสำเร็จของวัตถุประสงค์ หรือ ผลสำเร็จของงาน

สินค้า หมายความว่าสิ่งของที่สามารถซื้อขาย แลกเปลี่ยน หรือโอนกันได้ ไม่ว่าจะเกิดโดยธรรมชาติหรือเป็นผลิตผลทางการเกษตร รวมตลอดถึงผลิตภัณฑ์ทางหัตถกรรมและอุตสาหกรรม

ภูมิปัญญา ส่วนหนึ่งของประเพณี หรือเป็นกิจกรรมเฉพาะตัวก็ได้ เช่น พิธีถวายสังฆทาน พิธีบวชนาค พิธีบวชลูกแก้ว พิธีขอฝน พิธีไหว้ครู พิธีแต่งงาน

มนุษยชาติ การเกิดเป็นมนุษย์มาจาก มนุษย์ = ผู้มีจิตใจสูง กับชาติ = เกิด โดยปกติหมายถึง มนุษย์ทั่ว ๆ ไป

มรรยาท พฤติกรรมที่สังคมกำหนดว่าควรประพฤติเป็นวัฒนธรรม วัดจากความเหมาะสมและไม่เหมาะสม

ระบบ การนำส่วนต่าง ๆ มาปรับเรียงต่อให้ทำงานประสานต่อเนื่องกันจนดูเป็นสิ่งเดียวกัน

กระบวนการ กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินการต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง

วิเคราะห์ การแยกแยะให้เห็นคุณลักษณะของแต่ละองค์ประกอบ

เศรษฐกิจ ความรู้เกี่ยวกับการกิน การอยู่ของมนุษย์ในสังคม ว่าด้วยทรัพยากรที่มีจำกัดการผลิต

การกระจายผลผลิต และการบริโภค

สหกรณ์ แปลว่าการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้ลึกซึ้งมาก เพราะต้องร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยร่างกาย ทั้งในด้านงานที่ทำด้วยสมอง และงานการที่ทำด้วยใจ ทุกอย่างนี้ขาดไม่ได้ต้องพร้อม (พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้นำสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคมและสหกรณ์ประมงทั่วประเทศ ณ ศาลาดุสิตดาลัย 11 พฤษภาคม 2526)

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น หรือสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเน้นที่ผลผลิตของสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่คำนึงถึงชนิด ของการสร้างสรรค์หรือวิธีการในการแสดงออก ทรัพย์สินทางปัญญา อาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่นสินค้า ต่าง ๆ หรือ เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น บริการ แนวความคิด กรรมวิธีและทฤษฎีต่าง ๆ เป็นต้น ทรัพย์สินทางปัญญามี 2 ประเภท ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial property) และลิขสิทธิ์ (Copyright)

1. **ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม** มีสิทธิบัตร แบบผังภูมิของวงจรรวม เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า ชื่อทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หมายความว่า ชื่อ สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ และที่สามารถบ่งบอกว่าสินค้าที่เกิดจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นเป็น สินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ดังกล่าว

2. **ลิขสิทธิ์** คือ งานหรือความคิดสร้างสรรค์ในสาขาวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม งานภาพยนตร์ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี หรือแผนกศิลปะ แผนกวิทยาศาสตร์ ลิขสิทธิ์ยังรวมทั้งสิทธิข้างเคียง (Neighbouring Right)

เหตุ ภาวะเงื่อนไขที่จำเป็นที่ทำให้สิ่งหนึ่งเกิดขึ้นตามมา เรียกว่า ผล

เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

อำนาจ ความสามารถในการบีบบังคับให้สิ่งหนึ่ง (คนหนึ่ง...) กระทำตามที่ปรารถนา

อิทธิพล อำนาจบังคับที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

เอกลักษณ์ ลักษณะที่มีความเป็นหนึ่งเดียว ไม่มีที่ใดเหมือน

ตำนาน เป็นเรื่องเล่าต่อกันมาและถูกบันทึกขึ้นภายหลัง

พงศาวดาร คือ การบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และราชสำนัก

อดีต คือ เวลาที่ล่วงมาแล้ว ความสำคัญของอดีต คือ อดีตจะครอบงำความคิดและความรู้ของเราอย่างกว้างขวางลึกซึ้ง อดีตที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มคน/ความสำคัญที่มีต่อเหตุการณ์และกลุ่มคนจะถูกนำมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

นักประวัติศาสตร์ เป็นผู้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้สร้างประวัติศาสตร์ขึ้นจากหลักฐานประเภทต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายและวิธีการคิด ซึ่งงานเขียนอาจนำไปสู่การเป็นวิชาประวัติศาสตร์ได้ในที่สุด

ความมุ่งหมายในการเขียนประวัติศาสตร์

- นักประวัติศาสตร์รุ่นเก่า มุ่งสู่การรวมชาติ/รับใช้การเมือง

- นักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ มุ่งที่จะหาความจริง (truth) จากอดีตและตีความโดยปราศจากอคติ (bias) **หลักฐานประเภท ต่าง ๆ** จะให้ข้อเท็จจริงบางประการ ซึ่งจะนำไปสู่ความจริงในที่สุดโดยมีวิธีการแบ่งประเภทของหลักฐานหลายแบบ เช่น หลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์และหลักฐานสมัยประวัติศาสตร์แบบหนึ่ง หลักฐานประเภทลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่ใช่ลายลักษณ์อักษรแบบหนึ่ง หรือหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง (หรือหลักฐานชั้นที่หนึ่ง ชั้นที่สอง ชั้นที่สาม) อีกแบบหนึ่ง หลักฐานที่จะถูกประเมินว่าน่าเชื่อถือที่สุด คือ หลักฐานที่เกิดร่วมสมัยหรือเกิดโดยผู้รู้เห็นเหตุการณ์นั้น ๆ แต่กระนั้นนักประวัติศาสตร์ก็ต้องวิเคราะห์ทั้งภายในและภายนอกกันด้วยเช่นกัน เนื่องจากผู้ที่อยู่ร่วมสมัยก็ย่อมมีจุดมุ่งหมายส่วนตัวในการบันทึก ซึ่งอาจทำให้เลือกบันทึกเฉพาะเรื่องบางเรื่องเท่านั้น

อคติ คือ ความลำเอียง ไม่ตรงตามความเป็นจริง เป็นธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ซึ่งผู้ที่เป็นักประวัติศาสตร์ จะต้องตระหนักและควบคุมให้ได้

ความเป็นกลาง คือ การมองด้วยปราศจากความรู้สึกอคติจะเกิดขึ้นได้หากเข้าใจธรรมชาติของหลักฐานแต่ละประเภท เข้าใจปรัชญาและวิธีการทางประวัติศาสตร์ เข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้เรียน ผู้บันทึกประวัติศาสตร์ (นั่นคือ เข้าใจว่าบันทึกเพื่ออะไร เพราะเหตุใด)

ความจริงแท้ (real truth) คือ ความจริงที่คงอยู่แน่นอนนิรันดร์ เป็นจุดหมายสูงสุดที่นักประวัติศาสตร์ มุ่งแสวงหาซึ่งจะต้องอาศัยความเข้าใจและความจริงที่อยู่เบื้องหลังการเกิดพฤติกรรมและเหตุการณ์ต่าง ๆ (ที่มนุษย์เป็นผู้สร้าง) ซึ่งการแสวงหาความจริงแท้ ต้องอาศัยความสมบูรณ์ของหลักฐานและกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ละเอียด ถี่ถ้วน กินเวลายาวนาน แต่นั่นคือ ภาระหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ คือ ผู้นำความรู้ทางประวัติศาสตร์มาพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เจตคติและทักษะในการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความจริงและความจริงแท้จะต้องศึกษาผลงานของนักประวัติศาสตร์และเลือกเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและสอดคล้องธรรมชาติของประวัติศาสตร์

เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาเรื่องการนับเวลา และการแบ่งช่วงเวลาตามระบบต่าง ๆ ทั้งแบบไทยสากล ศักราชที่สำคัญ ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก และการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานสำหรับการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สามารถเข้าใจเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตระหนักถึงความสำคัญในความต่อเนื่องของเวลา อิทธิพลและความสำคัญของเวลาที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์

วิธีการทางประวัติศาสตร์ หมายถึงกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดจากวิธีวิจัย เอกสารและหลักฐานประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

หนึ่ง การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุ และผล (ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)

สอง การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต

สาม การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ การประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) การตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีความเป็นกลาง และปราศจากอคติ

สี่ การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถาม ด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัดโดยไม่ใช้ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามเข้าใจความคิดของคนในยุคนั้นหรือนำตัวเข้าไปอยู่ในยุคสมัยที่ตนศึกษา

ห้า การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย

พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาเรื่องราวของสังคม มนุษย์ในบริบทของเวลาและสถานที่ โดยทั่วไปจะแยกเรื่องศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาในกลุ่มสังคม มนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ในท้องถิ่น/ประเทศ/ภูมิภาค/โลก โดยมุ่งศึกษาว่าสังคมนั้น ๆ ได้เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาตามลำดับเวลาได้อย่างไร เพราะเหตุใด จึงเกิดความเปลี่ยนแปลงมีปัจจัยใดบ้าง ทั้งทางด้าน ภูมิศาสตร์และปัจจัยแวดล้อมทางสังคม ที่มีผลต่อพัฒนาการหรือการสร้างสรรควัฒนธรรม และ ผลกระทบของการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจอดีตของสังคมมนุษย์ ในมิติของเวลาและความต่อเนื่อง

ภูมิศาสตร์ เป็นคำที่มาจากภาษากรีก (Geography) หมายถึงการพรรณนาลักษณะของโลกเป็นศาสตร์ทาง พื้นที่ เป็นความรู้ที่อาศัยปฏิสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในขอบเขตหนึ่ง

ลักษณะทางกายภาพ ของภูมิศาสตร์ หมายถึง ลักษณะที่มองเห็นเป็นรูปร่าง รูปทรง โดยสามารถมองเห็นและ วิเคราะห์ไปถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับลักษณะ ของธรณีสัณฐานวิทยาภูมิอากาศวิทยา ภูมิศาสตร์ดิน ชีวภูมิศาสตร์พืช ภูมิศาสตร์สัตว์ ภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หมายถึงวิธีการศึกษา หรือวิธีการวิเคราะห์ พิจารณาสำหรับศาสตร์ทางภูมิศาสตร์ได้ ใช้สำหรับการศึกษาพิจารณา คติวิเคราะห์ สังเคราะห์ถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีผลต่อกันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับ มนุษย์ (Environment) ทางกายภาพ ด้วยวิธีการศึกษา พิจารณาถึง ความแตกต่าง ความเหมือนระหว่างพื้นที่หนึ่ง ๆ กับอีกพื้นที่หนึ่ง หรือระหว่างภูมิภาคหนึ่งกับภูมิภาคหนึ่ง โดยพยายามอธิบายถึงความแตกต่าง ความเหมือน รูปแบบของภูมิภาค และพยายามขีดเส้นสมมุติ แบ่ง ภูมิภาคเพื่อพิจารณาวิเคราะห์ คุณสมบัติสภาพของภูมิภาคเหล่านั้นว่าเป็นอย่างไร

ภูมิศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของธรรมชาติ มนุษย์ และวัฒนธรรม รูปแบบต่าง ๆ ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยทางธรรมชาติ จะเป็น**ภูมิศาสตร์กายภาพ** (Physical Geography) ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น ประชากร วิถีชีวิต ศาสนา ความเชื่อ การเดินทาง การอพยพจะเป็น**ภูมิศาสตร์มนุษย์** (Human Geography) ถ้าพิจารณาเฉพาะปัจจัยที่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การตั้งถิ่นฐาน การคมนาคม การค้า การเมือง จะเป็น**ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม** (Cultural Geography)

ภูมิอากาศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบอุตุนิยมวิทยา รูปแบบต่าง ๆ เช่น ภูมิอากาศ แบบร้อนชื้น ภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น ภูมิอากาศแบบร้อนแห้งแล้ง ฯลฯ

ภูมิประเทศ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบแผ่นดิน เช่น หิน ดิน ความต่างระดับ ทำให้เกิดภาพ ลักษณะรูปแบบต่าง ๆ เช่น พื้นที่แบบภูเขา พื้นที่ราบลาดเชิงเขา พื้นที่ราบ พื้นที่ลุ่ม ฯลฯ

ภูมิพฤกษ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของพืชพรรณ อากาศ ภูมิประเทศ ดิน สัตว์ป่า ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ป่าดิบ ป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ป่าทุ่งหญ้า ฯลฯ

ภูมิธรณี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน โครงสร้างทางธรณี ทำให้เกิดรูปแบบทางธรณีชนิดต่าง ๆ เช่น ภูเขา แบบทบตัว ภูเขาแบบยกตัว ที่ราบน้ำท่วมถึง ชายฝั่งแบบยุบตัว ฯลฯ

ภูมิปฐพี คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแร่ หิน ภูมิประเทศลักษณะอากาศ พืชพรรณ ทำให้เกิดดินรูปแบบ ต่าง ๆ เช่น แดนดินดำ มอดินแดง ดินทรายจัด ดินกรด ดินเค็ม ดินพรุ ฯลฯ

ภูมิอุทก คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของแผ่นดิน ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ภูมิธรณี พืชพรรณ ทำให้เกิดรูปแบบแหล่งน้ำชนิดต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึง ทะเล ทะเลสาบ มหาสมุทร น้ำใต้ดิน น้ำบาดาล ฯลฯ

ภูมิดาราศาสตร์ คือ ภาพปฏิสัมพันธ์ของดวงดาว กลุ่มดาว เวลา การเคลื่อนการโคจรของ ดาวฤกษ์ ดาวเคราะห์ ทำให้เกิดรูปแบบปรากฏการณ์ต่าง ๆ เช่น การเกิดกลางวันกลางคืน ช้างขึ้น-ช้างแรม สุริยุปราคา ตะวันอ้อมเหนือ ตะวันอ้อมใต้ ฯลฯ

ภัยพิบัติ เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและสูญเสียอย่างรุนแรง เกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติและกระทำของมนุษย์ จนชุมชนหรือสังคมที่เผชิญปัญหาไม่อาจรับมือ เช่น ดินถล่ม สึนามิ ไฟป่า ฯลฯ

แหล่งภูมิศาสตร์ หมายความว่า พื้นที่ของประเทศ เขต ภูมิภาคและท้องถิ่น และให้หมายความรวมถึงทะเล ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำน้ำ เกาะ ภูเขา หรือพื้นที่อื่นทำนองเดียวกันด้วย

เทคนิคทางภูมิศาสตร์ หมายถึง แผนที่ แผนภูมิ แผนภาพ และกราฟ ภาพถ่ายทางอากาศ และภาพถ่ายจากดาวเทียม เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ สื่อที่สามารถค้นข้อมูลทางภูมิศาสตร์ได้

มิติทางพื้นที่ หมายถึง การวิเคราะห์ พิจารณาในเรื่องขององค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่ ปัจจัยแวดล้อม และการกระจายของพื้นที่ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งความกว้าง ยาว สูง ตามขอบเขตที่กำหนด หรือสมมุติพื้นที่ขึ้นมาพิจารณา

การศึกษารูปแบบทางพื้นที่ หมายถึง การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่หรือมิติทางพื้นที่ของ สังคมมนุษย์ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ มีการใช้และกำหนดหน่วยเชิงพื้นที่ ที่ชัดเจน มีการอาศัยเส้นที่เราสมมุติขึ้น อาศัยหน่วยต่าง ๆ ขึ้นมากำหนดขอบเขต ซึ่งมีองค์ประกอบลักษณะทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และลักษณะทางพัฒนาการของมนุษย์ที่เด่นชัด สอดคล้องกันเป็นพื้นฐานในการศึกษา แสวงหาข้อมูล

ภูมิศาสตร์กายภาพ หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับระบบธรรมชาติ ถึงความเป็นมา ความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการไปตามยุคสมัย โดยมีขอบเขตที่กล่าวถึง ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิปฐพี (ดิน) ภูมิอากาศ (ลมฟ้าอากาศ บรรยากาศ) และภูมิพลฤกษ์ (พืชพรรณ ป่าไม้ ธรรมชาติ) รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่มีผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์

สิ่งแวดล้อม สิ่งที่อยู่รอบ ๆ สิ่งใดสิ่งหนึ่งและมีอิทธิพลต่อสิ่งนั้น อาทิ อากาศ น้ำ ดิน ต้นไม้ สัตว์ ซึ่งสามารถถูกทำลายได้โดยการขาดความระมัดระวัง

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง ยกเว้นตัวมนุษย์และผลงาน และมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิอากาศ ดิน พืชพรรณ สัตว์ป่า ธรณีสัณฐาน (ภูเขาและที่ราบ) บรรยากาศ มหาสมุทร แร่ธาตุ และน้ำ

อนุรักษ์ การรักษา จัดการ ดูแลทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หรือการรักษาป้องกันบางสิ่งไม่ให้เปลี่ยนแปลง สูญหายหรือถูกทำลาย

ภูมิศาสตร์มนุษย์ และสิ่งแวดล้อม หมายถึง ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อมด้านสังคมทั้งในเมืองและท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม สาเหตุและผลกระทบที่มีต่อมนุษย์ ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาทางสังคม

กรอบทางพื้นที่ (Spatial Framework) หมายถึง การวางข้อกำหนดหรือขอบเขตของพื้นที่ในการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือแบบรูปแบบกระจายของสิ่งต่าง ๆ บนผิวโลกส่วนใดส่วนหนึ่ง เพื่อให้เราเข้าใจลักษณะ

โลกของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์ และวัฒนธรรมของมนุษย์ดีขึ้น เช่น การกำหนดให้มนุษย์และวัฒนธรรมของมนุษย์กรอบพื้นที่ของโลกที่มีลักษณะเป็นภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ สำหรับการวิเคราะห์ หรือศึกษาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง เฉพาะเรื่อง

รูปแบบทางพื้นที่ (Spatial Form) หมายถึง ข้อเท็จจริง เครื่องมือ หรือวิธีการ โดยเฉพาะกลุ่มของข้อมูลที่ได้มา เป็นต้นว่า ความสัมพันธ์ทางพื้นที่แบบรูปแบบของการกระจาย การกระทำระหว่างกัน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ

พื้นที่หรืออระวางที่(Space) หมายถึง ขอบเขตทางพื้นที่ในการวิเคราะห์ทางภูมิศาสตร์ เป็นการศึกษาพื้นที่ในมิติต่าง ๆ ตามระวางที่ (Spatial study) ที่กำหนดขึ้นมีขอบเขตชัดเจน อาจจะมีการกำหนดเป็นเขตบริเวณ สถานที่ นำมิติของความกว้าง ความลึก ความสูง ความยาว รวมทั้งมิติทางเวลา ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ตามที่เรากำหนด ขอบเขตระหว่างที่ ด้วยเครื่องมือ เส้นสมมติและเทคนิคทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ เช่น แผนที่ ภาพถ่าย ฯลฯ อาจจะมีจำแนกเป็นเขต ภูมิภาค ประเทศ จังหวัด เมือง ชุมชน ท้องถิ่น ฯลฯ ที่เฉพาะเจาะจงไป มีการพิจารณา วิเคราะห์ถึงการกระจายและสัมพันธ์ภาพของมนุษย์บนผิวโลก และลักษณะทางพื้นที่ของการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์จากถิ่นฐานของมนุษย์ และการที่ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก สัมพันธ์ภาพระหว่างสังคมมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาความแตกต่างเชิงพื้นที่ (Area difference)

มิติสัมพันธ์เชิงทำเลที่ตั้ง หมายถึง การศึกษาความแตกต่างหรือความเหมือนกันของสังคมมนุษย์ในแต่ละสถานที่ ในฐานะที่ความแตกต่างและเหมือนกันนั้นอาจมีความเกี่ยวเนื่องกับความแตกต่างและความเหมือนกันในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางวัฒนธรรม ทางการเมือง และการศึกษาภูมิทัศน์ที่แตกต่างกันในเรื่ององค์ประกอบ ปัจจัย ตลอดจนแบบรูปการกระจายของมนุษย์บนพื้นโลก และการที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพื้นโลก เหตุไรมนุษย์จึงใช้ประโยชน์จากพื้นโลก แตกต่างกันในสถานที่ต่างกัน และในเวลาที่แตกต่างกัน มีผลกระทบอย่างไร

ภาวะประชากร รายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประชากรในเรื่องสำคัญ 3 ด้าน คือขนาดประชากร การกระจายตัวเชิงพื้นที่ และองค์ประกอบของประชากร

ขนาดของประชากร จำนวนประชากรทั้งหมดของเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง

การกระจายตัวเชิงพื้นที่ การที่ประชากรกระจายตัวกันอยู่ในส่วนต่างๆ ของพื้นที่หนึ่งพื้นที่ ณ เวลาที่กล่าวถึง

องค์ประกอบของประชากร ลักษณะต่าง ๆ ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขนาดหรือจำนวนประชากร

องค์ประกอบของประชากรเป็นดัชนีอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของประชากร องค์ประกอบประชากรที่สำคัญ ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ การสมรส

การเปลี่ยนแปลงประชากร องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประชากร คือ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น

ภาคผนวก

คำสั่งโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร

ที่ 5/2567

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร ปีการศึกษา 2566
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560)

ตามที่โรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร ได้ประกาศใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง พ.ศ. 2560) นั้น และได้ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อให้การบริหารหลักสูตรและงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 หมวด 4 มาตรา 27 ที่กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำกรอบสาระการเรียนรู้ของหลักสูตร เพื่อความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาต่อ จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนลำปลายพลาวิทยาคาร ปีการศึกษา 2566 ดังนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการ ประกอบด้วย

1. นายสมัย ศรีทอง	ผู้อำนวยการ	ประธานกรรมการ
2. นางสาวรัตน์ วงศ์พล	ครูชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
3. นางปัทมา ศรีโสภ	ครูชำนาญการ	กรรมการ
4. นายศรศิลป์ อินทะสะ	ครูผู้ช่วย	กรรมการ
5. นางสาวภาพตะวัน บุญใบ	พนักงานราชการ	กรรมการ
6. นางสาวสร้อยทิพย์ คำมาโฮม	ครู	กรรมการ

หน้าที่ เป็นที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวก สนับสนุน และส่งเสริมให้การดำเนินงานสำเร็จเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์

2. คณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย

1. นายสมัย ศรีทอง	ผู้อำนวยการ	ประธานกรรมการ
2. นางสาวรัตน์ วงศ์พล	ครูชำนาญการพิเศษ	รองประธานกรรมการ
3. นางปัทมา ศรีโสภ	ครูชำนาญการ	กรรมการ
4. นายศรศิลป์ อินทะสะ	ครูผู้ช่วย	กรรมการ
5. นางสาวภาพตะวัน บุญใบ	พนักงานราชการ	กรรมการ
6. นางสาวสร้อยทิพย์ คำมาโฮม	ครู	กรรมการ

หน้าที่ 1. กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

2. รวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรประจำกลุ่มสาระ ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานและแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

4. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา นิเทศการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

3. คณะกรรมการจัดทำหลักสูตร

3.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ประกอบด้วย

1. นางปัทมา ศรีโสภา	ครูชำนาญการ	ประธานกรรมการ
---------------------	-------------	---------------

3.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ประกอบด้วย

1. นางสาวสร้อยทิพย์ คำมาโฮม	ครู	ประธานกรรมการ
2. นางสาวภาพตะวัน บุญใบ	พนักงานราชการ	กรรมการ

3.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วย

1. นางสาวรัตน์ วงศ์พล	ครูชำนาญการพิเศษ	ประธานกรรมการ
2. นางสาวสร้อยสังวาลย์ คำเกลี้ยง	ครูชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
3. นางสุวรรณา สมบูรณ์	พนักงานราชการ	กรรมการ

3.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1. นายวิรัช อานไมล์	ครูชำนาญการพิเศษ	ประธานกรรมการ
2. นายพูนทรัพย์ ทองมาก	ครู	กรรมการ

3.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ประกอบด้วย

1. นายอดิศักดิ์ ศรีโสภา	พนักงานราชการ	ประธานกรรมการ
2. นายอัษฎากร ใจหาญ	ครูอัตราจ้าง	กรรมการ

3.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย

1. นายศรศิลป์ อินทะสะ	ครูผู้ช่วย	ประธานกรรมการ
-----------------------	------------	---------------

3.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ประกอบด้วย

1. นางสาวนิตยา เจริญราช	พนักงานราชการ	ประธานกรรมการ
2. นางสุวรรณา สมบูรณ์	พนักงานราชการ	กรรมการ

3.8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วย

1. นางสาวรัชนิกรนิภา มีมาก	ครูชำนาญการพิเศษ	ประธานกรรมการ
2. นายสุรสิทธิ์ เสาทอง	ครูชำนาญการ	กรรมการ

3.9 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย

1. นายศรศิลป์ อินทะสะ	ครูผู้ช่วย	ประธานกรรมการ
2. นางสาวรัชนิกรนิภา มีมาก	ครูชำนาญการพิเศษ	กรรมการ
3. นางปัทมา ศรีโสภา	ครูชำนาญการ	กรรมการ
4. นางสาวสร้อยทิพย์ คำมาโฮม	ครู	กรรมการ

หน้าที่ 1. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อนำมาจัดทำเป็นหลักสูตรของกลุ่มสาระและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ บูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

3. นำส่งไฟล์หลักสูตร 1 ชุดที่รองประธานคณะกรรมการการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร

ทั้งนี้ให้คณะกรรมการทุกฝ่ายปฏิบัติงานเต็มความสามารถให้เกิดผลดีแก่นักเรียนและทางราชการ

สั่ง ณ วันที่ 8 เดือน มกราคม พ.ศ. 2567

ลงชื่อ

(นายสมัย ศรีทอง)

ผู้อำนวยการโรงเรียนลำพลับพลาวิทยาการ

